

'Tidning Tegn' m: 267.
28 Dec. 1940.

Nordmenn på Grønland.

Varm dansk hyldest til norsk kolonisasjonsinnsats.

H. Ostermann: Nordmænd
på Grønland 1721—1814. Gyl-
dendal N. F. 1047 s., 2. bd.

Det har aldri vært tvil blandt
nordmenn om at Grønland var norsk
frem til 1814 (og senere). Men al-

dri har det vært bekreftet på en
så overbevisende måte som i denne
bok, skrevet av den danske sogne-
prest H. Ostermann.

Ostermann har i 20 år vært prest
på Vest-Grønland (1901—21) og
har på en enestående måte forstått
å sette seg inn i landets historie. Det
som særlig har interessert ham er
den annen kolonisasjonsperiode som
begynner i 1721 med Hans Egede.
Under sitt arbeid på Grønland er
Ostermann tidlig blitt klar over at
„Grønlands historie i denne tid —
frem til 1814 —, det er først og
fremst en del av Norges historie, en
beretning om norsk tiltak og virk-
somhet for å løse en stor oppgave
utenfor landets egne grenser”, —
som Ostermann selv sier det i sitt
forord.

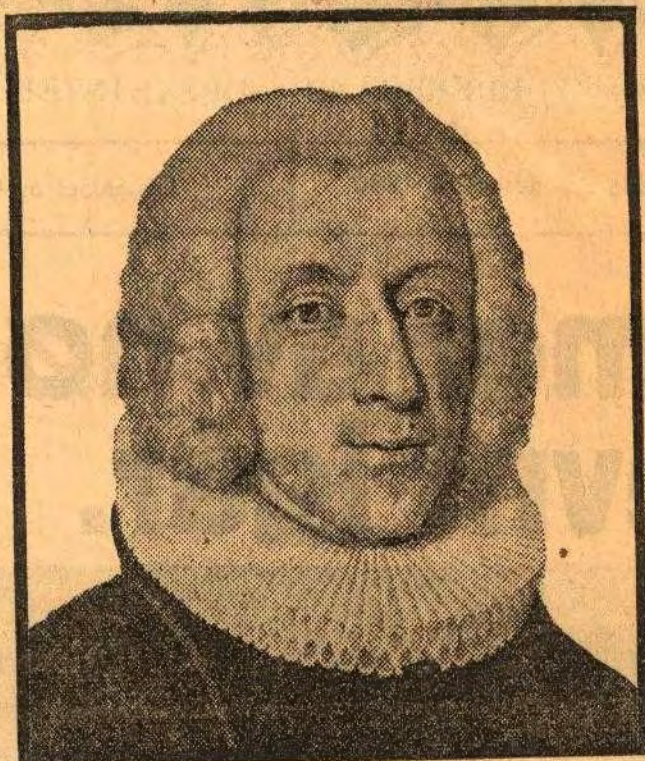
Det er ikke bare i Danmark nord-
mennenes innsats i denne tid var
gått i glemmeboken, men også hos
store deler av vårt folk. Etter ad-
skillelsen i 1814 har vår historie
vært fylt av så mange andre store
hendelser og små menn, at vi først
i de senere år atter har begynt å
forstå, ikke bare hvad Grønland har
betydd for Norge og hvad nordmen-
nene har betydd for Grønland, men
også hvad Grønland betyr for oss
idag.

Det var naturlig at Ostermanns
arbeid tidlig ble møtt med den
største interesse blandt norske vi-

denskapsmenn og ishavsinteresserte
med prof. Hoel og Kolsrud i spissen.
Det er også lyktes disse to å få ver-
ket utgitt i Norge, — nu da det en-
delig er ferdig etter 25 års arbeid.

Boken arter seg for over 900 si-
des vedkommende som en biografisk
skildring av alle de nordmenn som
bodde på Grønland i dette tidsrum.
Det sentrale i boken blir selvfølge-
lig Hans Egede. Spekket med hi-
storiske opplysninger og data, men li-
kevel levende, likefrem gripende og
ofte spennende har Ostermann for-
stått å tegne et ypperlig bilde av
denne mann og hans livsverk.

Det er ganske merkelig hvordan
denne presten på en avsides preste-
gård i Lofoten fikk idéen og etter-

Hans Egede.

søke etterkommerne av de gamle
nordmenn i Vestr- og Austrbygdr
på Grønland. Det var en stornorges-
tanke blandet med den høieste gud-
fryktighet, fedrelandskjærlighet og
kristensinn som drev ham avsted.

Imidlertid blev det en stor skuf-
felse for ham at han bare fant eski-
moer og bare ruiner efter de norske
bygdene, men likevel besluttet han
sig til isteden å ta seg av eskimoene
og utbre „evangeliets lys” blandt
dem. Det blev et liv fylt av mot-
gang og vanskeligheter, og særlig
gikk det sterkt inn på ham at store
deler av befolkningen blev revet
bort av forferdelige koppe-epide-
mier. Han følte det som han per-
sonlig var skyld i dette og søkte der-
for avskjed i årene fremover. I sin
avskjedspreken på Grønland sier
han: „Jeg har anstrengt mig for-
gjeves og fortæret min kraft for in-
tet”. — Ja, slik gå det gjerne, hvo-
der går foran i en alvorsdyst —”.

Det blev hverken Egede selv el-
ler nordmennene i det hele tatt som
kom til å høste fruktene av dette
arbeid. Men det han hadde begynt
fortsatte likevel, og Ostermanns ka-
rakteristikk av ham er nok bedre
enn hans egen: „Hvad hverken kon-
gelige bestrebelser i mer enn et hun-
dre år, driftig handelsråd eller rask
sjømannsdåd hadde formådd, å
gjenvinne det tapte Grønland for
den norske krone, det lyktes for den
norske prest”.

Efterhvert kom stadig flere dan-
sker med, og de fikk monopol på be-
seilingen av Grønland. Likevel var
nordmennene i flertall nesten helt
frem til 1814, og alle inspektørene
der borte på en nær var nordmenn.

Gjennem nordmennenes dagbok-
(Forts. side 8).

de krigførende makter og undersøke har gitt den amerikanske presse, ter. De er muligens opstilt ved som nu pågår. Det er selvsagt at rykter vil imidlertid også vite at venter at presidenten vil gi et kl opptatning at presidentens tale vil bare i henværende politiske krets.

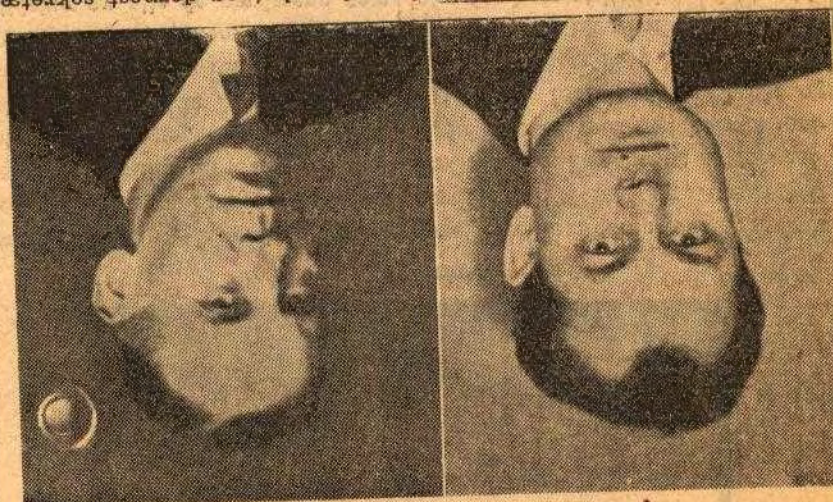
Forhandlingsinteressen for presid

Fra

Sensasjon

en

mm

nevent igår.

(Fortsatt fra side 2).

optegnelser og ved hjelp av de grønlandske annaler har det lyktes Ostermann å tegne et levende bilde av forholdene for de første kolonisorer. Boligforholdene var

elendige. I Holsteinsborg var misjonshuset så dårlig at man ikke engang kunde „ligge tørt i sengene”. Et annet sted var prestens eneste stue så utett at sneen føk inn.

Hver vår kom det gjerne en fastetid, „da man var udgaaet paa alle ting som ved vane er blevene nødvendige, endog kaffe, the sukker”. En spiseseddel fra inspektør Olrik i 1803 maner også oss til en smule saktmodighet idag: „Søndag:

Ertevelling kokt på salt flesk og kjøtt eller i mangel derav også blott i vann, men fetet med et stykke selhundspekk. Mandag: Opvarmet fra igår. Tirsdag: Kål, hvis man har eller grynelling, kokt på kjøtt eller i mangel derav ingenting, men fetet med litt smør. Onsdag: Opvarmet fra igår. Torsdag: Vanngrøt som dyppes i melk eller øl eller i mangel derav i vann. Den mer kresne dypper vel også i vin. Fredag: Kanskje ertre eller ingenting. Lørdag: Som igår (!) eller øl og brød. Dog kan vel ikke denne spiseseddel gjelde hele året — — — av mig er den dog fulgt i mange år”.

I krigsårene 1807—14 var det især vanskelig. I 1812 hørte det derfor „til et ordentlig indrettet maaltid at have en børste for dermed at børste al muggenhed af skonroggen — smøret var prydet med indtil 7 farver”.

Nå, dette var det verste, det var nok også lyspunkter. Det var et liv, vel fullt av forsaker, men til gjengjeld litt utenfor det almindelege. Og for de fleste nordmenn passet det også utmerket, — ishavet og dets kalde, harde kyster har jo alltid vært vår tumleplass. Om noen dansker forteller imidlertid Niels Gade: „Nu er de jyske bønder ganske forsagte og tør ikke komme ut av døren for den brendende kulde”.

Verket inneholder ialt ca. 125 utførlige biografier på grunnlag av dagbokoptegnelser og grundige arkivundersøkelser i Danmark og Norge. Av familienavn nevner jeg i fleng: Astrup, Cappelen, Fleischer,

Heiberg, Klingenberg, Motzfeldt, Sverdrup. Bare som rent slekts-historisk kildeskrift vil derfor verket få den største betydning. Det har dessuten et meget godt register over mer enn 2000 norske kvinner og menn som har hatt større eller mindre tilknytning til Grønland.

Det finnes også sikkert ennu etterkommere av de norske som var derborte i 1814, for alle fortsatte i sitt arbeid, — — men siden har landet vært stengt for nordmenn.

Det er kanskje symbolsk at det blev en danske som skulde skrive dette verket, symbolsk for en våk-nende forståelse i Danmark for norske ishavsinteresser. — Ostermann sier ihvertfall til slutt:

„Det er mig en luse å tenke på at da båndet brast mellem de to gamle broderfolk, stod denne smukke fellesfølelse i kolonisasjonsarbeidet i Grønland som et av de siste utslag av den lange unionstid.

I taknemlighet herfor og som en rettferdighet mot de norske som delte den, har jeg skrevet denne bok”.

Paul Rør.

Et blad av Norges evige saga.

For Morgenposten av professor C. Marstrander.

H. Ostermann: Nordmenn på Grønland 1721—1814. Gyldendal Norsk Forlag, 1940 1—, XX + 1078 s., 64 pl.

Det er gått næsten et tusenår siden nordmennene plantet den første avleggeren av Europas kultur på randen av Grønlands evige isbreer. Det var en beskjeden utpost til å begynne med, men den grodde sig større og større, av gården blev grend og grender, til slutt et bispedømme på opimot 300 gårder og innpå et snes kirker. Her kjempet nordmenn i et halvt årtusen sin harde kamp med en karrig jord og en ugjestmild natur, her levde norsk saga og diktning videre, her ristedes runestaver i tre og bein for vern og skade. Så kom den dagen da den siste kirkeklokken på Grønland forstummet, da skibene uteblev og glemsel og legender seg innover bygdene. Men i begynnelsen av det 18 århundre tok en modig Bergenskjøpmann på ny op sellasen på Grønland, og en dag i året 1708 fortalte styrmann Niels Rasch sin svoger, en 22-årig kapellan i Vågan, Hans Egede, om de «ville» han hadde møtt på Vest-Grønland. Sjelden har en liten gnist tendt større brand: den bragte et gammelt kronland tilbake til Norge og et kontinent til Europa. Egede gikk ut fra at de «ville» var «en nasjon som stammer fra oss selv og dette rike.» Da han traff de første av dem nord for Godthåpsfjorden i 1721 må han ha fått et alvorlig sjokk: «deris første aanblich kom mig meget misereabel for, Gud naadelig forbarme sig over dem.»

Ostermanns bok begynner med denne annen norske koloniseringen av Grønland. Den følger misjonsstasjonenes, kolonistenes og det administrative personales historie ned til unionsoppløsningen i 1814. Som dansk prest på Grønland i 20 år og erfaren arkivmann har han usedvanlige forutsetninger for å skrive dette hundreårets historie. Hertil kommer at

han har en innstilling overfor Norge som er usedvanlig i Danmark og som kommer vakkert frem i de siste ordene i innledningen: «Som en rettferdighet mot de norske har jeg skrevet denne bok.» Jeg legger heri en desavuering av Danmarks politikk overfor Norge, ellers får ordene ingen mening. Det er nok adskillige danske som i det stille deler Ostermanns syn, men deres politiske innflytelse er null. Vår sympati med det danske folk vilde ha vært større og dypere, om det bare ikke selv — hvor det føler sig sterkt nok — praktiserer en moral og en politikk som ingen hensyn kjenner.

Jeg vet ikke at jeg på lang tid har lest en bok som har fengslet mig slik som Ostermanns. Som komposisjon imponerer den egentlig ikke. De første avsnittene om kolonisasjonen og kolonienes historie mangler oversikt og historisk perspektiv, men så er de også nærmest bare innledningskapitler til biografiene som yller resten hele boken. Ostermann har her samlet et materiale av stor betydning for Norges sociale og økonomiske historie i det 18. århundre. Han viser at det administrative apparat på Grønland til unionsoppløsningen i 1814 blev ledet av nordmenn, i dette tidsrum var bare en av inspektørene dansk. Egede-familien og dens venner dominerer i kolonisasjonens første tid, men etter hvert blir stadig videre kretser med. Det er merkelig å se hvor sterkt representert innflytterfamiliene er i koloniseringen. Her er unorske navn som Alsbach, Arctander, Arentz, Arpe, Astrup, Baade, Bang, Bendeke, Bernhardt, Bing, Bloch, Buch, Bull, Buschmann, Cappelen, Dorff, Dreier, Egede, Fersleff, Fleischer, Geelmuyden, Hammond, Hartz, von Helm, Hind, Irgens, Jentoft, Jordan, Kahrs, Klingenberg, Leigh, Libech, Lyberth, Meyer, Miltzow, Moltzau, Motzfeldt, Muus, Myhlenport, Olrik, Rasch, Rosbach, Scheen, Schultz, Schwabe, Seehusen, Sommer, Svanenhielm, Sverdrup, Sylow, Vagel, Wegner, Wilborg, Wolff. Det slenger norske navn iblandt som Bjørn, Gill, Glomstad, Lye, Olsen. Mannskapslistene er derimot tydelig norskpreget. Vi står altså overfor et utenlandsk farvet overlag og et norskfarvet underlag, et sosialt forhold som har sin naturlige forklaring i vår politiske og økonomiske historie i det 15.—17. århundre.

Koloniseringen blev rekrutert fra de forskjelligste samfundslag, men mest fra embedsmannsfamiliene. De som søkte til Grønland var vel ofte folk som ikke fant sig noe å gjøre annensteds, meget ofte folk som vilde skyte en benvel til mere innbringende embeder i hjemlandet og som tok sin eksamen i all hast med «non contemnendus» eller «ei ubekvem», men det var også apostelskikkelser blandt dem, uselviske forkynnere hvis hele lønn i denne verden blev en navnløs grav på Grønland.

Ostermanns bok viser at Grønlandskoloniene ikke bare politisk sett var en del av Norge, men at det i virkeligheten uten Norge hadde vært umulig og holde dem oppe. Den norske innsatsen var i virkeligheten livsnerven i hele kolonilegemet. Denne uløselige sammenhengen med Norge taler til oss fra hver side i Ostermanns bok, Grønlands historie i det 18. århundre er et kapittel av Norges historie. Skulde det ikke nå være på tide at denne kjennsgjøringen — med mange andre — kommer frem i våre historiske lærebøker i et sprog som ikke er til å mis-

Peter Hind som blev funnet i sjøen bundet med kobberemmer til kajaken og en død sel. Og de humoristiske situasjoner er legio: bøtkeren som stemte op «I Jesu navn skal all vår gjerning skje» da han gikk hen under flagget for å bli tampet, og da det vel var over kvitterte med «Syng nu min sjel, vær hjerteglad.» Anders Olsen som tømret sin egen likkiste og brukte den til seng og koffert under sine reiser her på jorden. Og la mig også ta med den kostelige passusen i Baades brev til revisjonen som knuslet på 4 riksdaler han hadde tilgode: «Det er en artig regress revisjonen gir mig til Thundersen, som allerede har vært død i 6 år. Nei, min kjære revisor, ta selv fatt på mannen i de dødes rike, jeg skjønner ikke om å reise dithen.»

Eiendommelig og høist interessant er det billede boken tegner av misjonsarbeidets vanskeligheter på Grønland. Hans Egede er ikke så lite av en Patrikskikkelse. Strukturelt og kulturelt er miljøene som de virket i naturligvis helt forskjellige. Mens irlene lenge før Patriks tid, (i det 5. århundre) var et høit kultivert folk med en betydelig litteratur, hedenske preste- og dikterskoler og fast utformede lover, levde eskimoene på Grønland enda i stenalderkultur da Hans Egede kom til dem i våre tiptipoldeforeldres tid. Men kristianiseringsprosessen er den samme, og mange av fortellingene om Egede er som tatt ut av middelalderlige latinske helgenliv. Episode-ne er de samme, ändemanerne spiller overfor Egede samme rolle som druidene overfor Patrik. Egede blir den allmektige trollmann, sterkere enn deres egen Torngack. De kommer f. eks. til ham fra utbygderne for å be ham skyte ihjel et troll som herjer og hekser rundt husene om natten, de henter ham for å «blåse» på syke slektninger eller for å se om han har makt til å målbinde ändemanerne. Disse kommer ofte inn til misjonsplassene fra fjerne boplasser for å «syng» på de døde og vakte som har skilt sig med sine talismaner, eller for å galdre på menigheten som imidlertid driver dem ut på isen med salmesang og klokkeklemte. I et moderne samfund er fortolkningen av de hellige skrifter en relativt ufarlig ting, i et primitivt samfund kan den få uanede konsekvenser, det fikk den presten erfare som la ut om de gammeltestamentlige heksestraffer med den følge at menigheten drog like hjem og slo ändemanerne ihjel.

Boken er i det hele en gullgrube for kultur og religionshistorikere, genealoger og socialøkonomer, og også arkeologene vil finne meget som interesserer dem. Boken kunde godt ha båret undertitelen «Daglig liv på Grønland». Forfatteren har i det hele ikke så lite til felles med Troels Lund. Av alle disse utallige detaljer om misjonærene og kolonistene og deres senere skjebne vokser det frem et rikt nyansert billede av hele tidsalderen som ingen fortellerkunst kunde ha tegnet bedre. Og over det hele tårner Egedes skikkelse sig høi og veldig. Når vi igjen blir herrer i eget land, så la oss reise vår landsmann et varig monument, la dem stå frem i bronse, Eirik Raude og Hans Egede, vikingen og forkynneren hånd i hånd, de suverene skapere av hver sin tidsalder i Grønlands historie.

Jeg ønsker boken må få mange lesere. Jeg anbefaler den til våre norske historikere som var med å

gjemmer seg innover byg-
dene. Men i begynnelsen av det 18
århundre tok en modig Bergens-
kjøpmann på ny op seilasen på
Grønland, og en dag i året 1708 for-
talte styrmann Niels Rasch sin svo-
ger, en 22-årig kapellan i Vågan,
Hans Egede, om de «ville» han had-
de møtt på Vest-Grønland. Sjelden
har en liten gnist tendt større
brand: den bragte et gammelt kron-
land tilbake til Norge og et konti-
nent til Europa. Egede gikk ut fra
at de «ville» var «en nasjon som
stammer fra oss selv og dette rike.»
Da han traff de første av dem nord
for Godthåpsfjorden i 1721 må han
ha fått et alvorlig sjokk: «deris før-
ste anblick kom mig meget misera-
bel for, Gud naadelig forbarme sig
over dem.»

Ostermanns bok begynner med
denne annen norske koloniseringen
av Grønland. Den følger misjonssta-
sjonenes, kolonistenes og det admini-
strative personales historie ned til
unionsoppløsningen i 1814. Som dansk
prest på Grønland i 20 år og erfaren
arkivmann har han usedvanlige for-
utsetninger for å skrive dette hun-
dreårs historie. Hertil kommer at

oversikt og oversiktlig perspektiv, men
så er de også nærmest bare innled-
ningskapitler til biografiene som
yller resten hele boken. Ostermann
har her samlet et materiale av stor
betydning for Norges sociale og øko-
nomiske historie i det 18. århundre.
Han viser at det administrative ap-
parat på Grønland til unionsopløs-
ningen i 1814 blev ledet av nord-
menn, i dette tidsrum var bare en
av inspektørene dansk. Egede-fami-
lien og dens venner dominerer i ko-
lonisasjonens første tid, men etter
hvert blir stadig videre kretser med.
Det er merkelig å se hvor sterkt re-
presentert innflytterfamiliene er i
koloniseringen. Her er unorske navn
som Alsbach, Arctander, Arentz,
Arpe, Astrup, Baade, Bang, Bendeke,
Bernhardt, Bing, Bloch, Bueh, Bull,
Busehmann, Cappelen, Dorff, Dreier,
Egede, Fersleff, Fleischer, Geelmuy-
den, Hammond, Hartz, von Helm,
Hind, Irgens, Jentoft, Jordan, Kahrs,
Klingenberg, Leigh, Libech, Lyberth,
Meyer, Miltzow, Moltzau, Motzfeldt,
Muus, Myhlenport, Olrik, Rasch,
Rosbach, Scheen, Schultz, Schwabe,
Seehusen, Sommer, Svanenhielm,
Sverdrup, Sylow, Vagel, Wegner, Wi-
borg, Wolff. Det slenger norske navn
iblandt som Bjørn, Gill, Glomstad,
Lye, Olsen. Mannskapslistene er der-
imot tydelig norskpreget. Vi står alt-
så overfor et utenlandsk farvet over-
lag og et norskfarvet underlag, et
socialt forhold som har sin naturlige
forklaring i vår politiske og økono-
miske historie i det 15.—17. år-
hundre.

Koloniseringen blev rekrutert fra
de forskjelligste samfundslag, men
mest fra embedsmannsfamiliene. De
som søkte til Grønland var vel ofte
folk som ikke fant sig noe å gjøre
annensteds, meget ofte folk som vil-
de skyte en benvei til mere innbrin-
gende embeder i hjemlandet og som
tok sin eksamen i all hast med «non
contemendus» eller «ei ubekvem»,
men det var også apostelskikkelser
blandt dem, uselviske forkynnere
hvis hele lønn i denne verden blev
en navnløs grav på Grønland.

Ostermanns bok viser at Grøn-
landskolonien ikke bare politisk sett
var en del av Norge, men at det i
virkeligheten uten Norge hadde vært
umulig og holde dem oppe. Den nor-
ske innsatsen var i virkeligheten
livsnerven i hele kolonilegemet. Den-
ne uløselige sammenhengen med
Norge taler til oss fra hver side i
Ostermanns bok, Grønlands historie
i det 18. århundre er et kapittel av
Norges historie. Skulde det ikke nå
være på tide at denne kjennsgjer-
ningen — med mange andre — kom-
mer frem i våre historiske lærebøker
i et sprog som ikke er til å mis-
forstå?

Det som allikevel fengsler mest i
Ostermanns bok er biografiene. En
begynner å lese dem og sitter som
fjetret fra første stunden. Så dypt
menneskelige dokumenter kan jeg
ikke minnes å ha lest på lenge. Vi
føres inn i et galleri av menneske-
skjebner, så mangfoldige i nyansene
og allikevel så gripende i sin enkel-
het og sin stumme appell til vår
norskhet og troskap mot oss selv.
Forfatteren har en naturlig evne til
å fortelle og gjenfortelle, han er
prest, men fordømmer aldri, det
strømmer en mild menneskelighet
fra alt han skriver. Hvor han kan
dem disse menneskene, så diametralt
motsatte som de ofte er. Her er ro-
buste rabbagaster som trosser død og
djevel, her er kverulanter og psyko-
pater, her er folk hvem påkjennin-
gen blev for svær som assistenten
som bandt sig fast til selgarnet og
druknet i ishullet, eller Rosbach,
som kastet sig i havet fra fjellet ved
misjonsstasjonen, og de mange som
kom hjem ødelagt på sjel og legeme.
Her er stoff til hundrer av Hamsun-
ske romaner. Disse småsamfundene
på Grønland er en mikrokosmos
hvor menneskenes naturlige disposi-
sjoner for godt og ondt er potensert
til det utrolige. Her er episoder som
er som skåret ut av Norges saga:

Misjonsarbeidet på Grønland. Hans Egede er ikke så
lite av en Patrikiskikkelse. Strukt-
relt og kulturelt er miljøene som de
virket i naturligvis helt forskjellige.
Mens irerne lenge før Patriks tid,
(i det 5. århundre) var et høyt kul-
tivert folk med en betydelig littera-
tur, hedenske preste- og dikterskoler
og fast utformede lover, levde eski-
moene på Grønland enda i stenal-
derkultur da Hans Egede kom til
dem i våre tiptipoldeforeldres tid.
Men kristianiseringsprosessen er den
samme, og mange av fortellingene
om Egede er som tatt ut av middel-
alderlige latinske helgenliv. Episode-
ne er de samme, åndemanerne spil-
ler overfor Egede samme rolle som
druidentene overfor Patrik. Egede blir
den allmektige trollmann, sterkere
enn deres egen Torngack. De kom-
mer f. eks. til ham fra utbygdene
for å be ham skyte ihjel et troll som
herjer og hekser rundt husene om
natten, de henter ham for å «blåse»
på syke slektninger eller for å se om
han har makt til å målbinde ånde-
manerne. Disse kommer ofte inn til
misjonsplassene fra fjerne boplasser
for å «synges» på de døde og vakte
som har skilt sig med sine talisma-
ner, eller for å galdre på menigheten
som imidlertid driver dem ut på
isen med salmesang og klokkeklemte.
I et moderne samfund er fortolk-
ningen av de hellige skrifter en re-
lativt ufarlig ting, i et primitivt
samfund kan den få uanede conse-
kvenser, det fikk den presten erfare
som la ut om de gammeltestament-
lige heksestraffer med den følge at
menigheten drog like hjem og slo
åndemanerne ihjel.

Boken er i det hele en gullgrube
for kultur og religionshistorikere,
genealoger og socialøkonomer, og
også arkeologene vil finne meget
som interesserer dem. Boken kunde
godt ha båret undertitelen «Daglig
liv på Grønland». Forfatteren har i
det hele ikke så lite til felles med
Troels Lund. Av alle disse utallige
detaljer om misjonærene og koloni-
stene og deres senere skjebne vokser
det frem et rikt nyansert bilde
av hele tidsalderen som ingen
fortellerkunst kunde ha tegnet
bedre. Og over det hele tårner
Egedes skikkelse sig høi og yeldig.
Når vi igjen blir herrer i eget land,
så la oss reise vår landsmann et va-
rig monument, la dem stå frem i
bronse, Eirik Rande og Hans Egede,
vikingen og forkynneren hånd i
hånd, de suverene skapere av hver
sin tidsalder i Grønlands historie.

Jeg ønsker boken må få mange
lesere. Jeg anbefaler den til våre
«norske» historikere som var med å
tie Norges sak ihjel i Haag, jeg anbe-
faler den til den store hop av lunkne
intellektuelle som så på Grønlands-
saken som en trette i utrengsmål,
mens de applauderte til all verdens
defattisme, pyntelig kamuflert som
nordisk samarbeid, fredsarbeid og
interparlamentarisme. Også i disse
herrers golde hjerter spirer vel i dis-
se dager et aldri så lite nasjonalt
frø. Kan hende har de endelig opda-
get at nasjonalisme ikke nødvendig-
vis er det samme som sjauvinisme
og imperialism. Alle gode nord-
menn burde i fremtiden kunne
samles om to saker som i et fritt
Norge må skilles ut fra partipolitik-
ken: forsvarssaken og de norske in-
teresser i polarhavene.

Utstyret er nydelig og gjør forlag
og trykkeri ære. Boken er trykt for
bidrag som er gitt av norske institu-
sjoner og privatfolk på initiativ av
to gode nordmenn: Oluf Kolsrud,
som har samlet det glimrende bil-
ledstoffet og lest korrekturene, og
Adolf Hoel, våre ishavsinteressers
årvåkne vokter under skiftende po-
litiske systemer.

7 Des. 1940.

8

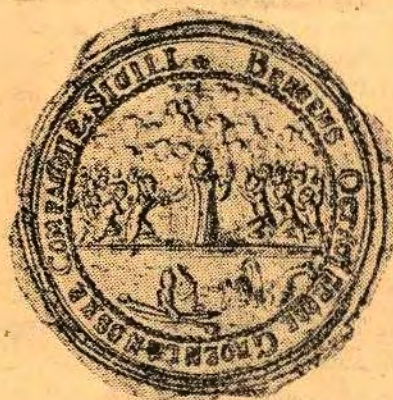
MORGENAVISEN

Lørdag 7. desember 1940.

Nordmenns innsats på Grønland.

Bergen gjorde eit storverk då kjøpmennene her knytte atter sambandet med Grønland.

For „Morgenavisen“ av kontorchef A. Skåsheim.

Bergens Octroyerede Groenlandske Compagnie-Sigill.

H. Ostermann:

«Nordmænd paa Grønland».

Gyldendal Norsk Forlag
1940.

Norsk utferdshug og framtaksvilje hev knytt sterke band millom Grønland og Noreg. Ved politisk likesæla kom det ei tid til å leggja seg myrke skuggar yver desse minni. Men sannings-
trangen i granskarihugen var livande. Og nordmenn hadde gjort so mykje på Grønland at det kunde ikkje verta gløymt av saga.

Den danske granskaren av Grønlands saga, sokneprest H. Ostermann hev med stor dugleik teke upp dette emne og gjeve ut eit framifrå gildt soeverk um «Nordmænd på Grønland». Det er tvo store band på tilsaman

med desse utgreidingane er der mange gode fotografi både frå Grønland og Noreg.

Soga um mennene som gjorde verket gjev namn på 122 nordmenn, 18 norsk-danske menn og 4 islendingar. Det hev og vore samband med Færøyane.

Ein vert teken av denne saga um dei menn som so viljuge fór ut til det vesle og hjelpelausa naturfolket i Grønland. For mange vart det usegjelege vanskar og hard strid, som sette dei største krav både til fysisk og moralsk kraft. Skip kom burt på havet. Sterke menn laut lata livet, og trugne tenestemenn trøytna. Men folkehugen i Noreg og Danmark gav ikkje upp. Alltid stod nye menn budde til å fara utatt og halda fram med verket. Seint gjekk det, og vonbroti vart mange. Men når ein so ser tilbake må ein sanna at Gud hev vore attåt, so det kom signing yver verket.

Av saga um det som mennene laut tola kann me skyna at det var sterke og hardføre nordmenn som fekk det kallet å fara til Grønland. Nordmenn var best budde til å greida dette. Grønland baud på verlag og levekår som i mangt minner um kysten i Nord-Noreg. Som eit døme på det dei laut tola kann nemnast at Fersleff frå Bergen var med på eit forlis i januar månad i snøstorm. Han berga fyrst dei som var med på ferdi. Etterpå skulde

frå 60 gr. til 74 gr. Kring 64 gr. var landet best. Der budde ville folk.

Desse opplysingane vart avgjeringande for Egede. Han fekk ikkje fred for desse tankane. Men det tok tid fyrr han kunde yvertala kona si til å vera med på denne ferdi. Ho tenkte på borni og framtidi deira. Men Egede var den sterke talsmannen heilt til ferdi skulde verta sett iverk. Då kom han i so hard tvil at han heldt på å gjeva upp det heile. Men so var det kona hans som vart den sterke. Ho hadde då fenge tru på at det var eit Guds kall som låg i denne djupe hugen å fara til Grønland. Det var tanken på misjonsarbeidet som dreiv Egede, serleg Jesu ord: Matt. 10—37.

Egede kom til Bergen 1718 og arbeidde her i 3 år med fyrebuing av ferdi til Grønland. Me veit og frå saga um Gløppen der det var dugande skibsbyggjarar at han let kunngjera på tinget der melding um byggjing av skip til grønlandsferd. Den 8. februar 1720 vart det hjå magistraten i Bergen halde møte med sjømenn som hadde vore på Grønland.

Skippar Sem og styrmann Dahl, båe frå Bergen, opplyste at dei hadde vore på Grønland fleire gonge. På fyrespurnad um dei trudde det nokon stad der kunde svara seg å byggja koloni svara dei baa at det var folk nok i land

nordmennene um handelen på Grønland. Og dei for so hardt fram at dei brennde ein ny handelsstad for Egede. Fersleff ferdest mykje på Grønland so han kunde læra landet vel å kjenna. Han kom på ferieferd tilbake til Bergen. Her gifte han seg då. Og frå Bergen sende han framlegg um å taka upp 3 nye handelsstader: Holsteinsborg, Diskobukt og Vire Bay. Alle desse handelsstadene vart upptekne og vart nokre av dei fremste plassane for handelen i Grønland. I dette samband må ein nemna den danske handelsherre Jacob Swerin som og skynte verdet av handelen i Grønland.

Hollandarane heldt fram med si tevling. Skulde misjonen for Egede lukkast laut dei vaka vel yver handelen. Fersleff fyrebudde eit forsvar for dette. I juni 1739 låg det 4 hollandske skip i Jakobshavn. Dei vilde ikkje lyda order å fara derifrå. Fersleff let då 3 av skipi sine leggja seg utanfor hamnen der. Det kom til open strid. Og nordmennene skaut på hollandarane til dei yvergav seg. Dei 4 skipi deira vart tekne til prise. Dette er det einaste sjøslag som hev vore i Grønland.

Det kom harde motmæle etter dette. Men hollandarane vart spakare etter den dag. Fersleff hadde vunne avgjerande siger for handelen i Grønland. Han hadde

teke upp dette emne og gjeve ut eit framifrå gildt sogeverk um «Nordmænd på Grønland». Det er tvo store band på tilsaman 1078 sidor.

Ostermann var sokneprest på Grønland i 20 år 1901—1921. Han hadde den beste fyresetnad til å greida denne vande oppgåva avdi han kunde grønlendar-målet, fekk høve til å granska alle arkiv i Grønland og seinare hev halde fram med arkivarbeid både i Danmark og Noreg. Det hev teke meir enn 25 år til å få dette verket ferdigt. Professorane Oluf Kolsrud og Adolf Hoel hev greidt med utgjevingi, og det er ytt tilskot av Nansenfondet og det Norske Videnskapsakademi, Oslo.

Både utgjevarane og bokskrivaren gjev fyrst opplysningar um sogeverket. Ostermann skriv so ei utgreiding um kolonisasjonsarbeidet og misjonsverksemd i på Grønland, og han hev leita fram mange opplysningar som fyrr hev vore heilt ukjende for oss. Han hev arbeidt ut eit godt register og viser til alle dei kjeldor han hev nytta.

Den gamle Norrøne bureising frå Eirik Raude vert det ikkje rekna noko med i denne saga. Og det er rett. For den nye saga um Grønland byggjer berre på Hans Egede og verket hans. Det er dette som til alle tider bind misjonsarbeidet og kulturframgangen på Grønland so fast til Noreg. Men likevel må me halda på at bureisingsarbeidet som dei gamle Norrøne landnåmsmenn gjorde på Grønland og fekk verd etter at den Norrøne folkegrein i Grønland ikkje lenger kunde halda seg uppe. Kjennskapen til Grønland og naturrikdomane der heldt seg millom sjømenn, som fór dertil i handelsferder. Opplysningar frå slike sjømenn vekte hugen hjå Hans Egede til å fara til Grønland. Det er soleis i denne saga ein fast indre samanheng tilbake til Eirik Raude og Leiv Eirikson.

Um den nye norske bureising i Grønland vert det gjeve opplysning frå Håbets koloni 1721 til Arveprinsens Eyland 1784. Nordmenn hadde då ialt 18 slike faste stader i Grønland. I samband

det derlout tola kann nemnast at Fersleff frå Bergen var med på eit forlis i januar månad i snøstorm. Han berga fyrst dei som var med på ferdi. Etterpå skulde han berga skipet. Då fall han i havet og slo seg so det var nett so vidt han kom i land. Der var ikkje hus. I den stoda laut han og dei andre halda til i ei snøhola i tvo dagar og tvo næter. Då vart dei berga. Ein må undrast yver at menneskjeleg kraft kunde halda det ut. I den tid hadde dei heller ikkje so gode klæde til slike ferder. Dette var hardare røyning enn polarferdene våre ber vitnemål um. For dei var alltid soleis utbudde at dei kunde halda til i polarisen.

Det er og markande for den stoda nordmenn hadde i arbeidet på Grønland at inspektørane var alle nordmenn — so nær som ein — i den tid landet hørde Noreg til. Inspektørane i Grønland svarer til fylkesmenn i Noreg.

Um Hans Egede og bureisingsarbeidet hans vert det gjeve ymse nye opplysningar. Egede hadde strid i kyrkja si i Vågan. Truleg hev det gjort noko til at han heldt so fast på at han vilde fara til Grønland.

Tanken på Grønland hev livt som ein gamall draum i norsk folkehug. Og det kjem fram mange opplysningar um at nordmenn hev fare i handelsferder til Grønland lengje fyre den tid at Egede fekk sitt store livskall.

I det gamle Hålogaland, bygdene kring det minnerike Trondarnes hev det butt mange sterke ætter. Frå vår eldste saga hev der butt menn med sterk utferdhug. Og det var fødestaden til Egede. Skippar Nils Rasch i Bergen var fødd på garden Vebbestad i Kvæfjord. Han var bror til Gjertrud Rasch, kona til Hans Egede. Han hadde fare i handelsferder til Grønland.

Hausten 1708 vakna hugen hjå Egede til å fara til Grønland. Han hadde då visseleg høyrte um handelsferdene frå Bergen til dette landet. Våren 1709 skreiv han til verbroren i Bergen og spurde etter opplysningar um landet. Rasch gav det svar at Vest-Grønland var kjent millom sjøfolk

hadde vore på Grønland fleire gonge. På fyrespurnad um dei trudde det nokon stad der kunde svara seg å byggja koloni svara dei baa at det var folk nok i landet til det. I ein hamn hadde dei set 3 til 400 menneskje samla. Desse opplysningane vart avgjerande til at Egede kunde få hjelp til å setja si ferd iverk. Det lukkast for Egede å samla inn 5100 riksdalar. Og Det Bergenske Handelskompani vart skipa. Den 12. mai 1721 fór dei ut frå Bergen, og kom i hamn ved Gothaåfjorden den 3. juli. Det er finaste sumartidi. Hev ikkje grønlendingane alt teke denne dagen som nasjonal minnedag mun dei visseleg i framtidi koma til å gjera det.

Det var eit vandt og hardt arbeid Egede gjekk til i Grønland. Dei unge sonene hans spelte seg med eskimoborni. Dei lærde då målet lettare enn faren. Og dei vart faren til god hjelp med å læra å skyna heilt dette vande målet. Det tok lang tid fyrr Egede torde stiga fram og tale for grønlendarane. Den 10. januar 1724 gjorde han den fyrste freistnad med å preika for deim. Men det gjekk ille. Folket skynte honom ikkje.

Det var Egede som hadde reist dette verket, og Handelskompaniet i Bergen hadde sett han til «Overhoved». Han hadde rik givnad i mange leider. Og her var det visseleg so at mannen vaks med oppgåva. Han sytte for framgang for handelen. Handelen var grunnlaget. Misjonen var målet. Seint gjekk det. Men han upplivde å sjå verket lukkast. Han fekk bustad i Kjøbenhavn, og han vart i 1740 utnemnd til biskop for Grønland.

Her skal me nemna nokre av dei fremste hjelpesmenne hans. Albert Topp frå Leikanger i Sogn kom som misjonær til Grønland i 1723. Han vart til sers god hjelp for Egede med å læra målet. Kjøbmann Fersleff frå Bergen kom til Grønland i 1723. Han var ein sers dugande mann som med stor kraft tok seg av arbeidet med å fremja handelen.

Det er nytt for oss at hollendarane på den tid tevla hardt med

dette. Men hollendarane vart spakare etter/den dag. Fersleff hadde vunne avgjerande siger for handelen i Grønland. Han hadde godt lag med grønlendarane og lærde vel målet deira. Seinare vart han borgarmeister i Helsingør.

I den norske folkehugen livde minne um at Grønland hadde høyrte Noregs rike til. Tanken på at Noreg måtte vinna det atter hev vore med og gjort sitt til at nordmenn so viljugt gjekk til det harde arbeidet i dette landet. Det kjem ofte fram at dei kom til å elska både landet og folket der. Markande er det at dei som hadde vore i Grønland ofte fekk ættfolk eller kjenningar til å fara dertil. Millom desse er fyrst å nemna brødrene Paul og Niels Egede, den fyrste misjonær, den andre kjøpmann. Dei var sonene til Hans Egede. Paul Egede hev æra for det at han er den fyrste som hev arbeidt ut grammatik og ordbok for det grønlandske målet.

Tre av sonene til Christen Heiberg som var sokneprest i Kinsarvik, Jølster og Strandebarm var forretningsmenn i Grønland.

Anders Olsen frå Senja er den fremste bureisingsmannen i Grønland etter Hans Egede. Han kom som ung til Grønland og gifte seg med ei grønlendarinna. Han var ein klok og framtaksmann og en sann kristen i all si ferd. Ved honom er det mykje som minner um Hans Nilsen Hauge i Noreg. Han vart ein stor og sermektrudningsmann i Grønland. Han skipa handelsstaden Juliannehåb, som vart den største og beste i landet. Sjølv tok han bustad på det gamle norske bispesæte Gardar. Der livde han som odelsbonde. Ætti hans er no spreidd yver heile Grønland og er kjend for sin store dugleik.

Dei som fór til Grønland var frå alle stader i Noreg — og av alle lag i folket. Men dei fleste var prestesøner. Eit talande døme på korleis bondene i hugen fylgde Egede og verket hans er å nemna at Christoffer Hjeltne i Ulvik ved gåvebrev av 10. mars 1780 ytte 300 riksdalar til misjonen i Grønland. Grønlendarane var eit hjelpelaust naturfolk. Men

Kart over Grønland 1721—1814.
Handels- og misjons-kolonier, lager-, fangst- og handels-anlegg.

dei var takksame mot deim som kom til dei med rettledning og kristeleg opplysning. Det er undarleg å høyra at dei kravde av kjøpmann Fersleff at han fyrst skulde tala med deim um Gud fyrr dei vilde handla med honom. Egede og hans menn kom i sanning til eit folk med open hug til å taka imot den store bodskapen um frelsa. Egede nemner at grønlendarane hadde songdans. Ikkje noko anna eskimofolk hadde det. Truleg er det ein rest av gamall Norrøn påverknad. Utenkjeleg er det ikkje at trangen til å høyra um Gud kunde vera noko av det same. Røtene er djupe og sterke når det gjeld dette emne.

Soga um misjonen i Grønland glimer ikkje so mykje ved høg åndsmakt, men lyser meir ved det store umskapingsverk som menneskjejærleik og kristen tru kann gjera. Viseprost Jørgen Sverdrup frå Alstahaug i Helgeland vert rekna for den største nordmann i Grønland etter Hans Egede. Egil Thorhallsen frå Island var den fyrste viseprost i Sud-Grønland.

Misjonær Christian Fleischer frå Loftesnes i Sogndal var ein av dei nordmenn som kom til å lida mest i Grønland. Han var gift med Ingeborg Heiberg frå Hovland i Kaupanger, og han var prest i Grønland frå 1806 til 1812. I den krigstidi var det 3 år det ikkje kom skip til Grønland. Han og huslyden hans leid då stor naud. Han vart seinare prest i Noreg.

Det var eit tap for Bergen at handelen med Grønland vart flytt til Kjøbenhavn. Det er grunnlaget for det såre minne som for oss knyter seg til Grønland. Holberg nemner at det vart til saknad i Bergen at grønlandskipet ikkje lenger kom hertil. Minne um Holberg hev og gjort sitt til å halda tanken um Noregs rett til Grønland livande her i landet.

Nordmenn som gjorde tenesta i Grønland 1814 vart spurde um dei vilde fara heim til Noreg. Men dei vart alle verande i Grønland. Det er denne «Smukke fellesfølelse» Ostermann hev vilja heidra med dette sogeverket.

Den einaste nordmann som med fast plan hev vore på Vest-Grønland etter den tid og granska den norske busetnaden der både frå gamall og ny tid er stpendiaten Hans Reynolds. Han gav ut ei bok um Vestre-Bygdi og hadde manuskript ferdigt um Øystre-Bygdi. Men som kom grønlandsstriden med Danmark. Og det vart uråd å få boki ut. Politikarane våre skynte ikkje denne saki. Og bokreidarane hadde ikkje mod til å gjeva boki til Reynolds ut. Dette manuskriptet høyrer no Det Norrøne Grønlandslaget i Bergen til. Reynolds hadde ikkje fyresetnad til å kunna granska alle kjeldor soleis som Ostermann hev gjort. Og dette nye verket gjer at det ikkje lenger er turvande å gjeva ut boki av Reynolds i den upphavelege form. Men Reynolds livde ein heil sumar millom ættlingane til Anders Olsen på Gardar. Han ferdast med telt og kjenntmann inne i fjordane. Det er han å takka at grønlandslaki hev halde seg so livande i Noreg. Bolkar av verket hans kann vel koma ut seinare.

Frå norsk synsstad er det eit kjernepunkt som vantar hjå Ostermann. Det er at Anders Olsen og ættlingane hans rekna seg som odelsmenn til Gardar. Dei hev aldri gjeve seg heilt inn under dansk handelsmonopol i Grønland. Hadde desse fåe ordi vore sagde hadde det vore fullgodt sogeverk i norsk ånd.

I boki er eit sers godt kart utarbeidt av bokskrivaren. Det synner korleis nordmenn hadde greidt å byggja landet frå 1721 til 1814. Det er sers verdifullt for

Bergen blev

et utsnitt av avdelingen som viser hvilke muligheter i mat-

av de mange forskjellige varer som nu kan fremstilles av gummitfabrikkerne, og hvad Høyang-produktene angår, er det en særlig tilfredsstillende & konstaterer at aluminium nu kan fremstilles som hundre procent norsk produkt. Av bergenske firmaer tester en sig ved J. C. Martens & Co.s nye olje-produkt, Wm. A. Mohn A.s fiskeemel til menneskesfode, A.s Jacob Kjødens Norwegian Talc Co., Knarrevik, Smøt

Noreg at dette kartet er so greidd utarbeidd av ein dansk sogemann. Ved dette hev Ostermann gjort eit verk av stort verd for det norske krav i grønlandssaki — umlag på same måte som professor Knud Berlin i si tid gav nordmenn i sitt verk um «Danmarks rett til Grønland». For grønlenningar av norsk ætt — og det er mange — hev Ostermann skrive ei landnåmabok som i innhald — men ikkje i form — stend yver andre Norrøne ættesogor avdi innhaldet ber so sterkt vitnemål um Guds kall og audmjuk kristen tru. Verdet av dette verket mun stiga både for Grønland og Noreg i komande tider.

Ein fær serleg sterk kjensla av det storverket som vart gjort frå Bergen — ved å knyta atter sambandet med Grønland. Kjøpmenn frå Bergen gjorde og at me fekk halda retten vår til Sud-Varanger i grenseuppgjerdi med Russland. Slike hendingar er verdfulle å minnast.

I saga er det mangt som vert onnorleis enn folket ventar eller ynskjer. Men den vise lagnad syner oss rettferdi ved ei styrande hand. Boki av Ostermann er noko av det uvanlege for oss i sitt slag. Ved sogeverket «Nordmænd på Grønland» hev han sett eit høgreist minne um samarbeidet millom danskar og nordmenn. For hans gode vilje og for opplysnigane han hev gjeve oss skuldar me honom takk og æra.

Men ein kann ikkje halda att den kjensla at det kom stillstand i framgangen i Grønland etter at nordmenn vart haldne burte. Med den store umskiping me no stend framfyre er det greidd at dansk handelsmonopol i Grønland er noko av det som lyt falla med det nye som kjem. Og me ser frametter til ei tid då nordmenn kann fara og koma i Grønland likeeins som i alle andre land.

Professorane Oluf Kolsrud og Adolf Hoel er stor takk verd for det dei hev gjort til at dette sogeverket kunde koma ut — i Noreg. Ved det hev dei og gjort sitt til å knyta samband millom nordmenn og folk av norsk ætt i Grønland. Nordmenn må lesa denne boki.

Dette sogeverket minner stort um kallet til nordmenn som talsmenn for ånd og tru.

A. Skaasheim.

30 Nov. 1940.

NORGES HANDELS og

VERDIEN FOR NORGE

La oss så saklige, nøkterne spesialverker om det, uten skryt og uten agitasjon, men med uomtvistelige kjennsgjerninger.

„Nordmænd paa Gr
1721–1814“.

Når man, for første gang, tar dette monumentale verk for sig og blader det igjennem blir man imponert over den kvantitative adskillig som tilknyttende pre-

I kapitlet «De enkelte etablisse-
menter og deres personale» nev-
nes også en rekke menn. Det ves-
sentligste er dog her opplysninge-
ne om samtlige kolonier og losjer
fra det av Hans Egede i 1721 op-
rettede «Haabets Colonie» til
losjen «Arveprinsens Ejland» i
1784, med mange for almenheten
gjennem presse og litteratur
kjente navn, som Godthaab,
Umanak, Upernavik, Juliane-

Den n. Hypothekforening 4,5 (3) pct. 3. ser. k 96.
3,6 (4,5) pct. 2. se
3,6 (4,5) pct. 3. se
Norges Hypoth. for Na 3,6 (4,5) pct. 1. ser.
Norges Kredit. i Land 3,6 (4,5) pct. 4. s
4,5 pct. 5. ser. 1.
3,6 (4,5) pct. 4. s
3,5 (4) pct. 4. se
NB Tallene i parentes
rentesatsler — de som k
1940.

betydning dokumentert.

Man kan imidlertid ikke lese denne anmeldelse uten å tenke på Bjarne Aagaards eget verk om den norske hvalfangst. Her dreier det sig om et annet banebrytende førsterangs arbeid utført av norske menn.

Det er et av bevisene for at vi holder mål med andre nasjoner. Det var ingen foran oss og ingen på siden av oss i moderne hvalfangst.

Gjennom mange år i strid og motgang har Aagaard arbeidet med å dokumentere, hvad hvalfangerne har utrettet. Norsk som han er, tvers igjennem individualist, egenartet og steil, har Aagaard møtt motstand hos andre som var like steile og egenartet norske individer.

Nu vil det imidlertid sikkert bli almindelig anerkjent at det er av den største betydning for det norske folk, at han har holdt ut gjennem alle år tross alt, og at han får verket fullført.

Lignende betydning har det å få slått fast, hvad vi har utrettet i polarforskning på skibsfartens og andre merkantile områder, hvad våre kunstnere har skapt og våre vitenskapsmenn har prestert. Det er viktig at vi kan bevise at vi ikke grov våre talenter ned, men brukte dem i menneskenes kamp for å gjøre sig jorden underdanig.

La oss få saklige, nøkterne spesialverker om det, uten skryt og uten agitasjon, men med uomtvistelige kjennsgjerninger.

det i år utkommet to høist interessante og verdifulle verk om norsk virksomhet i arktiske farvann. Først Hallvard Devolds strålende «Polarliv», en av de mest interessante og lærerike bøker vi har fått om forholdene på Svalbard, Jan Mayen og Øst-Grønland i den senere tid, og nu den danske prest H. Ostermanns «Nordmænd paa Grønland 1721—1814»: To tykke bind på 1078 sider plus XV sider for forfatterens og utgiverens forord, samt innholds- og billedfortegnelse med 4 kart og 97 illustrasjoner.

Boken er inndelt i syv avsnitt:

1) Indledning, 2) De enkelte etablissementer og deres personale 1721—1814, 3) Biografier af Nordmænd paa Grønland 1721—1814, med en underafdeling: «De bergenske Grønlands-farere», 4) Tilleg I. Norsk-Danske, 5) Tilleg II. Islendir, 6) Kilder og litteraturhenvisninger, og 7) Register, med underafdelinger for person- og stedsnavne.

De tallrike hilleder av de forskjellige kolonier, havner, kirker, prester, misjonærer, fylkesmenn, norske og innfødte menn og kvinner, landets natur osv. gir øket verd til boken, og de ypperlige registre gjør det omfangsrike verks innhold lett tilgjengelig for forskere.

Grønlands historie går langt tilbake i tiden, til Gunnbjørn Ulfssons og Eirik Raudes dager for mer enn tusen år siden og dets kolonisasjon faller i to skarpt adskilte avsnitt: tiden fra den første bebyggelse i slutten av det tiende århundre til slutten av det femtende, da forbindelsen mellom Norge og Grønland opphørte og tiden fra 1721 da nordmannen Hans Egede opprettet «Haabets Coloni» i Godthaabsfjorden. Det er denne — den annen periode op til 1814 (da Grønland gikk tapt for Norge), som Ostermann beretter om i sin bok.

Når man, for første gang, tar dette monumentale verk for sig og blader det igjennem blir man imponert over den kvantitative ødselhet som tilsynelatende preger det, men når man begynner å studere dets sider finner man snart ut at det her ikke bare dreier sig om mengde, men også om kvalitet. Det kan med trygghet sies at Ostermanns store verk virkelig er et stort verk. Vi har hittil savnet et lignende og det vil for alle tider bli et kildekrift av de sjeldne ikke bare for fagfolk som de der interesserer sig for Grønlands historie, samt for våre slekthistorikere, men også for hver den av våre landsmenn som er særlig interessert i sin egen slekt og som kanskje her vil finne noe han ikke før visste.

Det er ikke mulig i en kort anmeldelse å nevne alle de 118 biografier av norske, 19 av norsk-danske og fire av islandske menn som Ostermann beretter om. Vi kan bare i fleng nevne en del av navnene: Aars, Arctander, Arentz, Astrup, Bang, Bruun, Bull, Cappelen, Fabricius, Falck, Fleischer, Geelmuyden, Heiberg, Holst, Irgens, Jordan, Klingenberg, Koren, Kragh, Kahrs, Krogh, Lassen, Lange, Lund, Moltzau, Motzfeldt, Mørch, Reimers, Steen, Sverdrup, Thrane og Wiborg. Mange av dem tilhørte

menter og deres personale» nevnes også en rekke menn. Det vesentligste er dog her opplysningene om samtlige kolonier og losjer fra det av Hans Egede i 1721 opprettede «Haabets Coloni» til losjen «Arveprinsens Ejland» i 1784, med mange for almenheten gjennom presse og litteratur kjente navn, som Godthaab, Umanak, Upernavik, Juliane-

for
Mo
Op
Dram

Bergens Privatbank
Chr. Bank og Kred
Creditbanken s 100
Foreningsbanken
Kra. Folkebank s 14

(Notert i)

Bankkass
1940.
rentesatser — de som g
NB Tallene i parentes
3,5 (4) pct. 4. ser.
3,5 (4,5) pct. 4. s
4,5 pct. 5. ser. 1.
4,5 pct. 5. ser. 1.
(Landkreditforening
Norges Kredit. i lan
3,5 (4) pct. 1. ser.
3,5 (4,5) pct. 1. se
Norges Hyp. for Na
3,5 (4,5) pct. 3. se
3,5 (4,5) pct. 2. se
3,5 (4,5) pct. 2. se
K 96.
4,5 (5) pct. 3. ser.
Den n. Livsforsikr. fo
K 89,5.
3,5 (4) pct. 2. ser.

30. NOVEMBER 1940.

VERDIEN FOR NORGE

av presten Ostermanns bok om nordmenns innsats på Vest-Grønland fastslås på utmerket måte i Bjarne Aagaards anmeldelse på denne side.

Det er overmåte viktig at det tas vare på bevisene for hvad det norske folk har utrettet gjennom tidene. Her er halvglemte menns kulturarbeid trukket frem og dets betydning dokumentert.

Man kan imidlertid ikke lese denne anmeldelse uten å tenke på Bjarne Aagaards eget verk om den norske hvalfangst. Her dreier det sig om et annet banebrytende førsterangs arbeid utført av norske menn.

Det er et av bevisene for at vi holder mål med andre nasjoner. Det var ingen foran oss og ingen på siden av oss i moderne hvalfangst.

Gjennom mange år i strid og motgang har Aagaard arbeidet med å dokumentere, hvad hvalfangerne har utrettet. Norsk som han er, tvers igjennem individualist, egenartet og steil, har Aagaard møtt motstand hos andre som var like steile og egenartede norske individer.

Nu vil det imidlertid sikkert bli almindelig anerkjent at det er av den største betydning for det norske folk, at han har holdt ut gjennem alle år tross alt, og at han får verket fullført.

Lignende betydning har det å få slått fast, hvad vi har utrettet i polarforskning på skibsfartens og andre merkantile områder, hvad våre kunstnere har skapt og våre vitenskapsmenn har prestert. Det er viktig at vi kan bevise at vi ikke grov våre talenter ned, men brukte dem i menneskenes kamp for å gjøre sig jorden underdanig.

La oss få saklige, nøkterne speinlverker om det, uten skryt og uten agitasjon, men med uomtvistelige kjennsgjerninger.

„Nordmænd paa Grønland 1721—1814“.

H. Ostermann: Nordmænd på Grønland, 1721—1814. Gyldendal Norsk Forlag 1940.

På Gyldendal Norsk Forlag er det i år utkommet to høist interessante og verdifulle verk om norsk virksomhet i arktiske farvann. Først Hallvard Devolds strålende «Polarliv», en av de mest interessante og lærerike bøker vi har fått om forholdene på Svalbard, Jan Mayen og Øst-Grønland i den senere tid, og nu den danske prest H. Ostermanns «Nordmænd paa Grønland 1721—1814»: To tykke bind på 1078 sider plus XX sider for forfatterens og utgiverens forord, samt innholds- og billedfortegnelse med 4 karter og 97 illustrasjoner.

Boken er inndelt i syv avsnitt:

1) Indledning, 2) De enkelte etablissementer og deres personale 1721—1814, 3) Biografier af Nordmænd paa Grønland 1721—1814, med en underafdeling: «De bergenske Grønlands-farere», 4) Tillæg I. Norsk-Danske, 5) Tillæg II. Islendinger, 6) Kilder og litteraturlenhvisninger, og 7) Register, med underafdelinger for person- og stedsnavne.

De tallrike bilder av de forskjellige kolonier, havner, kirker, prester, misjonærer, fylkesmenn, norske og innfødte menn og kvinner, landets natur osv. gir øket verd til boken, og de ypperlige registre gjør det omfangsrike verks innhold lett tilgjengelig for forskere.

Grønlands historie går langt tilbake i tiden, til Gunnbjørn Ulfssons og Eirik Raudes dager for mer enn tusen år siden og dets kolonisasjon faller i to skarpt adskilte avsnitt: tiden fra den første bebyggelse i slutten av det tiende århundre til slutten av det femtende, da forbindelsen mellom Norge og Grønland opphørte og tiden fra 1721/da nordmannen Hans Egede opprettet «Haabets Coloni» i Godthaab-fjorden. Det er denne — den annen periode op til 1814 (da Grønland gikk tapt for Norge), som Ostermann beretter om i sin bok.

Når man, for første gang, tar dette monumentale verk for sig og blader det igjennem blir man imponert over den kvantitative ødselhet som tilsynelatende preger det, men når man begynner å studere dets sider finner man snart ut at det her ikke bare dreier sig om mengde, men også om kvalitet. Det kan med trygghet sies at Ostermanns store verk virkelig er et stort verk. Vi har hittil savnet et liknende og det

visselig innflyttede danske og schleswig-holsteinske slekter, mens mange andre sikkert har hatt sin opprinnelige rot i Norge.

I kapitlet «De enkelte etablissementer og deres personale» nevnes også en rekke menn. Det vesentligste er dog her opplysningene om samtlige kolonier og losjer fra det av Hans Egede i 1721 opprettede «Haabets Coloni» til losjen «Arveprinsens Ejland» i 1784, med mange for almenheten gjennom presse og litteratur kjente navn, som Godthaab, Umanak, Upernavik, Juliane-

haab, Egedesminde, Godhavn osv. På denne måte, men særlig gjennom biografiene, får vi kjennskap til leveforholdene på Vest-Grønland i denne periode. Ostermann gir oss så å si et «Dagligt liv på Grønland», som det er interessant selv for en «outsider» å fordype sig i. For Ostermann er ikke bare en forfatter med gode kunnskaper og godt kjennskap til de forhold han skildrer, han er også en meget dyktig skribent med en let flytende penn og en klar stil.

(Forts. side 5.)

Bankkass.	
Bankkass.	(Notert)
Bergens Privatbank	Chr. Bank og Kred.
Creditbanken s 100	Foretningssbanken,
Kra. Folkebank s 14	
1940.	
rentesatsen — de som R	
NB Tallene i parentes	
3,5 (4) pct. 4. ser.	
3,5 (4,5) pct. 4. s	
4,5 pct. 5. ser. 1. s	
Norges Kreditt. 1. lan	
3,5 (4) pct. 1. ser.	
3,5 (4,5) pct. 1. se	
Norges Hyp. for. for Na	
3,5 (4,5) pct. 3. se	
3,5 (4,5) pct. 2. se	
K 96.	
4,5 (5) pct. 3. ser.	
Den n. Hyp. for. for Na	
K 89,5.	
3,5 (4) pct. 2. ser.	

NORDMÆND PAA GRØNLAND . . .

(Fortsatt fra 3. side.)

Ved en hel menneskealders arbeid og ved utstrakte undersøkelser i arkiver på Grønland og i Danmark, tildels også i Riksarkivet i Oslo og statsarkivene i Trondheim, Bergen og Hamar, har forfatteren, som i tyve år har opholdt sig på Grønland, trukket frem i dagens lys en masse opplysninger om Grønlands annen kolonisasjon og bragt oss kunnskap om disse lengst forsvunne tider, opplysninger som vi ellers ikke hadde eiet i en så lettfattelig oversiktlig form og i et så impo- nerende omfang.

Vi hører om megen sykdom, fattigdom og elendighet, ikke så lite hat og sjalusi, om mangel en kamp og mangt et nederlag, men også om seler og glede og om godt, forståelsesfullt, varmhjer- tet arbeid blandt dem som kom for å bosette sig i «landet».

Det Ostermanns bok melder om de innfødte er ikke det minst interessante, og forholdet mellom dem og kolonistene trer klart frem når man leser hans bok. Ekteskapet mellom eskimokvin- ner og nordboer behandles på fle- re steder, det var ikke velsett av øvrigheten og bragte ofte dårlige resultater, men at en blanding av eskimoisk og nordisk blod kan frembringe fremrakende menn har vi bevis for i Knud Rasmus- sens person.

Når den gamle danske prest og Norgesvenn nu kan se tilbake på et 25 års ubendig slit og strev for å få sitt verk, ikke bare skre- vet — kjærligheten til arbeidet har gjort dette lettest — men og-

så utgitt — hvilket er meget van- skelig — kan han med opreist hode heskue sitt indre og vite med sig selv om arbeidet er godt eller ei som hans antithese Edward Fitzgerald sa om sitt verk, og han kan som denne med sikkerhet gi sig selv et til- fredsstillende svar på dette spørs- mål.

At det er en fordomsfri, dansk mann som her med full forstå- else av den norske innsats på Grønland i de henved hundre år av den norsk-danske union som han omhandler, har gitt så man- ge av våre landsmenn et objek- tivt skrevet ettermele og så å si løftet dem op av graven, kan vi nordmenn bare være ham uen- delig takknemlig for. Den bro- derhånd som han rekker oss gri- per vi med ærefrykt. Det er slike menn vi behøver i begge land så at våre folk kan komme til en klar og god forståelse vedrøren- de alt det som skiller. Med god vilje fra begge sider skulde dette ikke være noen uoverkommelig sak.

Det er med tilfredsstillelse vi ser at to for norske interesser så våkne menn som professorene Oluf Kolsrud (Norsk Historisk Kjeldeskrift-Institut) og Adolf Hoel (lederen av Norges Sval- bard- og Ishavsundersøkelser) ved hjelp av Nansen-fondet og Videnskapsakademiet i Oslo og andre har fått boken utgitt og gjort tilgjengelig for offentlige- ten.

Selv om «Nordmænd paa Grøn- land» ikke er en bok for alle —

dertil er dens innhold for spesi- fikt — så er den i hvert fall en bok som ikke må savnes i et ene- ste av våre folkebiblioteker på landet og i byene. Den må bli lett tilgjengelig for hele vår le- sende og tenkende befolkning. Den burde også, sammen med alt annet som kan utbrede vårt kjennskap til det land vi, i nord og syd, har erobret ved kamp på livet mot elementene, eller har lapt på grunn av våre egne og andres synder finner sin plass i alle høiere skolars boksamlinger.

Vi savner for tiden et sidestyk- ke til pastor Ostermanns bok. En klar heretning om vår inn- sats på Øst-Grønland. Et sådant verk må skrives. Var det ikke en verdig oppgave for Devold å skri- ve en slik hok og få Kolsrud og Hoel til å sørge for at den blev utgitt? Devold har allerede til fulle vist oss at han har de nød- vendige kunnskaper, det nødven- dige lokalkjennskap og en stor skrivekyndighet — kort sagt alle forutsetninger for å kunne for- telle oss det om Øst-Grønland som Ostermann har fortalt oss om landet vestpå og han — De- vold — har i gjerning vist oss at han er en uredde mann med klare instinkter og den rette forståelse av våre landsmenns store innsats nordpå.

Brunla gård, Stavern 27. no- vember 1940.

Bjarne Aagaard.

JERN STÅL

Størmøll

"Fritt Folk", nr. 209.
21 Nov. 1940.

Dansk Grønlandshistoriker reiser nordmennenes innsats på Grønland et æresminne.

Presten og historikeren Ostermanns store verk om Grønlands annen kolonisasjon.

Boken som er utgitt av professorene Adolf Hoel og Oluf Kolsrud er også et betydelig kilde-skrift for fremtidig norsk slekthistorie

Gyldendal Norsk Forlag har i disse dager sendt ut et stort og monumentalt verk om nordmenns innsats i den annen kolonisering av Grønland, forfattet av den danske prest og Grønlandshistoriker H. Ostermann. Ostermanns navn vil være de fleste venner av Grønland bekjent fra før. Han har gjennom årene gitt oss flere betydelige avhandlinger, og ansees som en av de beste kjennere av Grønlands nyere historie. I 20 år, fra 1901 til 1921, har Ostermann været prest på Grønland. Han kjenner folket. Allerede som ung student var han blitt slått av den betydelige innsats nordmenn hadde i koloniseringen, og under hele sitt lange opphold der borte drev han inngående arkivstudier. Siden 1814 har disse arkiver jo været utilgjengelige for norske historikere. Siden sin hjemkomst til Danmark har han fortsatt sine studier til Grønlands historie både i Danmark og Norge, bl. a. i riksarkivet i Oslo

To eskimoskjønnheter.

så spørre for at det blev trykt i Norge, noget vi skal være disse altid våkne landsmenn taknemlig for.

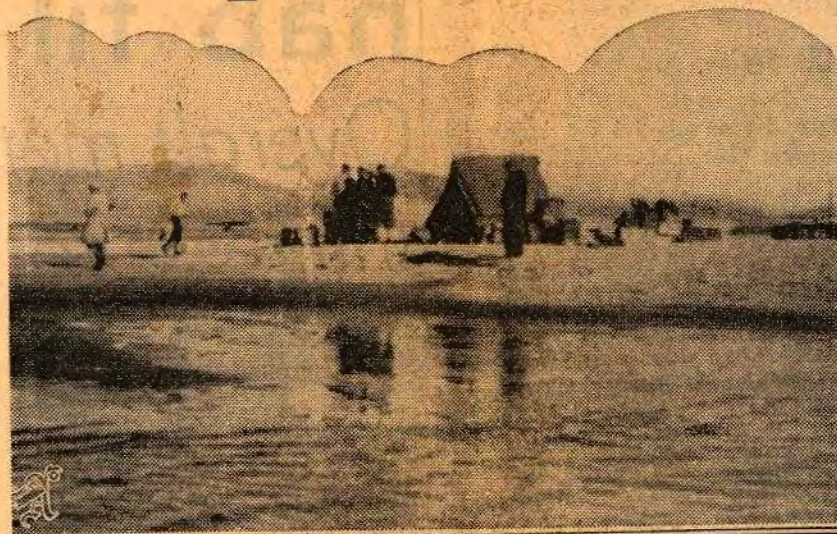
I sitt forord uttaler utgiverne bl. a. følgende: «Grønlands historie er i denne tid (1721—1814) først og fremst et kapitel av Norges historie, en beretning om norsk tiltak og virksomhet for å løse en stor og vanskelig oppgave utenfor landets egne grenser. Det er et kapitel som ennå er meget lite kjent, men som — når det først er blitt helt undersøkt — vil gi et sterkt og for de fleste overraskende vidnesbyrd om hvor omfattende Norges innsats i

evangeliet — saa som de ere av os og vort rike».

Ostermann gir først en kort beskrivelse av de forskjellige koloniers tilblivelse opover den 1500 km. lange vestkyst, og han gir en fullstendig liste over alle dem som har arbeidet der i de 94 år tidsrummet gjelder. Først Hans Egedes og derefter hele rekken, fra 60 gr. op til Upernavik på 73 gr. n. br. Henimot 1000 sider er viet biografier over de mange nordmenn som her nedla så meget arbeid, meget ofte sin helbred og

endog livet. Her møter vi landsmenn fra alle kanter av Norge. Fra Halden til Alta i Finnmark og fra Bergen til svenskegrensen; som inspektører, prester, misjonærer, kjøb-

Først omkring århundreskiftet begynte litt luksus å få innpass. Det første «claveer» blev sendt op til inspektør Peter Hanning Motzfeldt et par år inn i de nye århundrede.

Balås flyveplass, Myggbukta.

Parti fra Grønland vest for Myggbukta.

gjengenge for norske historikere. Siden sin hjemkomst til Danmark har han fortsatt sine studier til Grønlands historie både i Danmark og Norge, bl. a. i riksarkivet i Oslo og statsarkivene i Trondheim, Bergen og Hamar.

Det er da heller ikke nogen liten bok som nu fremtrer, men et gedigent ruvende verk på hele 1100 sider, fordelt på to rikt illustrerte bind; resultatet av mere enn 25 års arbeide.

Da verket forelå ferdig fra forfatterens hånd i 1938, påtok profesorene Oluf Kolsrud og Adolf Hoel

ennu er meget lite kjent, men som — når det først er blitt helt undersøkt — vil gi et sterkt og for de fleste overraskende vidnesbyrd om hvor omfattende Norges innsats i Grønlands annen kolonisasjon i virkeligheten er. Det er betegnende at fra den tid landet fikk sin egen civile overøvrighet — inspektører, svarende til amtmenn — var disse på én nær nordmenn så lenge landet hørte til Norge.

Grønlands adskillelse fra Norge i 1814, har bevirket at nordmennenes innsats i dette land har trådt i bakgrunnen i vår egen bevissthet hos danskene, fordi disse kom til å fortsette arbeidet alene.

Men først og sist fortjener den danske forsker som i beundring for nordmennenes virke på Grønland og i kjærlighet til Danmarks gamle broderland, har skrevet denne bok, en opriktig og varm takk fra nordmennene selv, over hvis historiske gjerning på Grønland den vil bli et æresminne.

Grønlands første kolonisering foregikk som bekjent ved Eirik Raude som var født på Jæren, i begynnelsen av 980-årene, og landet blev efter hvert bebygget av islendinger og nordmenn. Da landet var bebygget var der i Eystribygd 190 gårder og i Vestribygd var der 90 gårder. Der var eget bispesæte på Gardar, som lå direkte under erkebiskopen i Nidaros. Efter svartedauen gikk forbindelsen med Norge sterkt tilbake. Fra Norge fikk grønlenderne nemlig sine fleste importartikler, som korn, jern og trelast. Forbindelsen opphørte helt henimot år 1500.

Om Grønlands annen kolonisasjon uttaler Ostermann i sin innledning:

«Grønlands inddragelse under den civiliserede verden — eller om man vil dets anden kolonisaton — var udelukkende Hans Egedes verk. Det var ham, der undfangede planen derom i sin fjerne og afsides prestegaard i Lofoten, og det skyldtes udelukkende hans energi og utrolige udholdenhed, at den omsider blev sat i verk. Han ledes hertil af de ædleste motiver: fædrelandskjærlighed og kristensind. Det var tanken om de forladte landsmænd der oppe i ødet, som rejste planen i hans sind. Og det var hans kristne nidkjærhed, der ikke kunde finde sig deri at der ikke paany skulde gjøres forsøg paa at drage landets befolkning ind under

endog livet. Her møter vi landsmenn fra alle kanter av Norge. Fra Halden til Alta i Finnmark og fra Bergen til svenskegrensen; som inspektører, prester, misjonærer, kjøbmenn, assistenter, hvalfangere og sjømenn. Storparten av disse var representanter fra våre dengang mest kjente familier. Vi finner navne som: Arentz, Arctander, Astrup, Baade, Bing, Bloch, Bruun, Bull, Cappelen, Ferslew, Fleischer, Geelmuyden, Glomstad, Heiberg, Irgens, Jentoft, Lund, Meyer, Moltzau, Motzfeldt, Sommer, Sylow, Muus, Mühlenport, Mørch, Olrik, Rasch, Schultz, Schwabe, Sverdrup, Topp, Wiborg og Wolff. Vi tar neppe feil når vi med forfatteren mener at det ikke bare var levebrød og eventyrlust som lokket våre landsmenn op til det barske Grønland. Nei, dengang var rikstanken ganske anderledes levende og bevisst hos våre ledende familier enn tilfellet har været i de siste decennier, efter at en misforstått internasjonalsisme med sine utglidende tendenser har fått innpass.

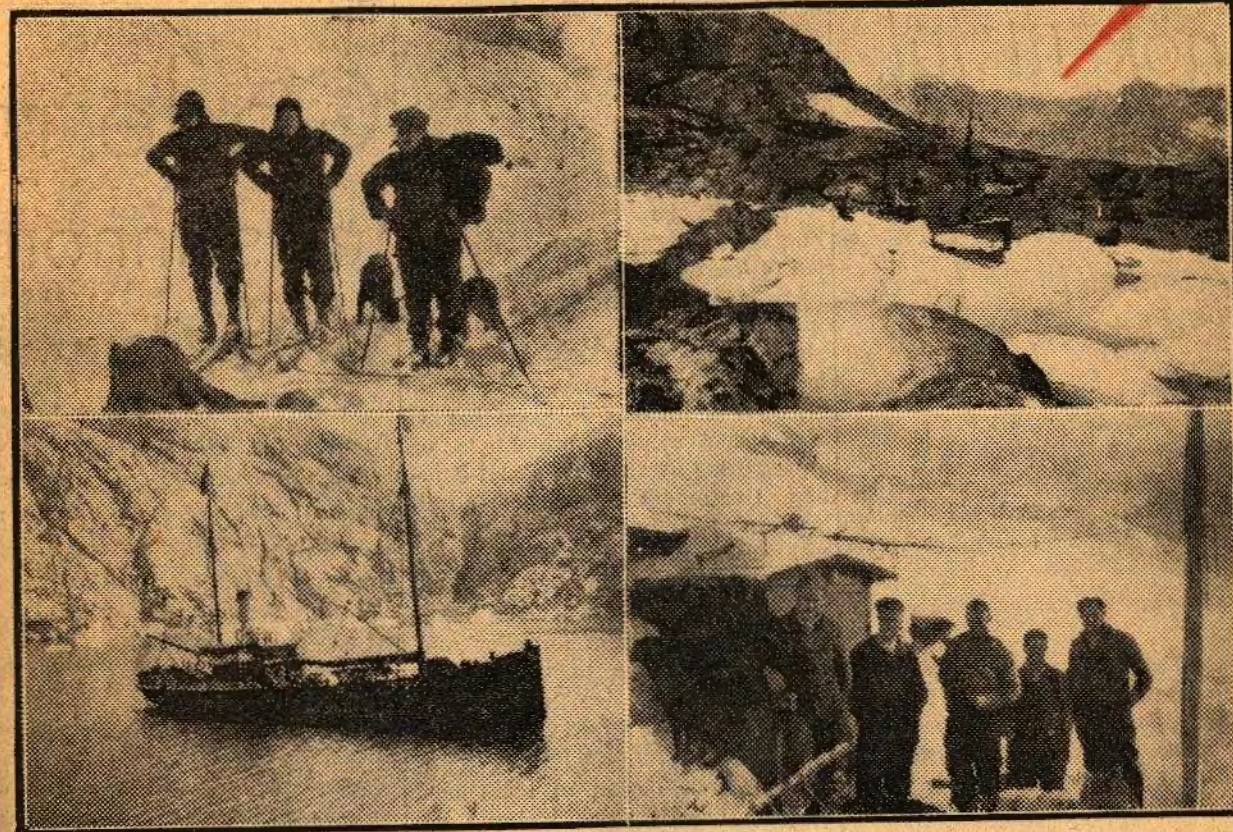
Det levebrød som måtte lokke var ellers knagert nok, og de kår som blev budt disse pionerer forekommer oss i dag helt rystende. Det er et kapittel om slit, savn og lidelser under de mest primitive og barske forhold. Samtidig er det et epos over norsk opofrelse, seighet og dådskraft. Det er sund lesning nettop i dag. Det kan friske litt på vår hukommelse og være oss en minnende påminnelse om hvad representanter for vårt folk har slitt, tålt og greiet i tidligere tider.

Boligforholdene var ytterst primitive. «I Umának var prestens eneste stue i 1795 så utæt, at der føg sne derind om vinteren, og bindingsverkveggene var saa tynde at den ikke var til at opvarme trods rigeligt kulforbrug. I denne stue mistede tre missionærfruer efter hinanden deres helbred, de to endog livet.

Boligerne var yderst tarveligt utstyrt med kun det allernødvendigste bohove. I 1750 bestod møblementet i Fredrikshaabs missionærkammer kun af en «nagelfast» seng, et bord, en læderstol, og seks boghylder, og i residensstaden Godthaab var det endnu tarveligere. Der fandtes kun et lidet bord, en trestol og tvende boghylder, samt en bileggerovn som stuen delte med naborummet, prestens seng stod i «kirkestuen».

fynte litt luksus å få innpass. Det første «claveer» blev sendt op til inspektør Peter Hanning Motzfeldt et par år inn i de nye århundrede.

I Danmark var det blitt til et dogme at folk søkte sig til Grøn-

Øverst til venstre: Tre av ekspedisjonens deltagere i vinterutstyr. Nederst til venstre: «Polaris» forlater de som skal overvintre på Torkildsbu. Øverst til høire: «Signalhorn» henter de som har overvintret. Nederst til høire: Danske og norske møtes i Lindenowfjord.

land for å opná hurtigere avansement efter å ha tjent der oppe. Ostermann hevder at denne opfatning er feilaktig. De lønninger som såvel handelen som misjonskollegiet betalte var såmen ikke meget å bli rik på. «Misjonskollegiets arkiver vrimler av bønnskifter fra fattige tidligere Grønlandsprester. Det kan ordentlig skjære en i hjertet at se at dette var lønnen for deres opofrende gjerning i det deengang ubeskrivelige fjerne og øde land.»

I denne anledning fristes anmelderen til en liten digresjon og en sammenligning. Også i det siste tiår har forkjempere for de i moderne tid skapte norske rettigheter på Øst-Grønland, blitt møtt med skuldertrekk, hån og direkte motarbeidelse. Når vår stilling allikevel er såpass som den er der borte, kan man si det er til tross for de myndigheter vi har hatt.

Under koloniseringsarbeidet på Vest-Grønland arbeidet dansker og nordmenn sammen. I begynnelsen var nordmennene i flertall, hvad der var rimelig når man erindrer at Grøn-

landskompaniet var utgått fra Norge og hadde sitt sæte i vår dengang største by Bergen. Men snart blev hovedsættet flyttet til København og efter hvert resulterte dette i at der på slutten av unionstiden var flest dansker derborte. Men iøinefallende er det, at når det skulde anlegges en ny koloni eller et etablissement var det nordmenn som måtte avsted, og det var også nordmenn som innførte forbedringer i grønlendernes fangstmetoder. Av Ostermanns biografier ser man stadig vekk at den og den nordmann «afgik til det nordre inspektorat», distriktene ved Diskobukta og endnu lengere nord, hvor mørketiden var lang og skjørbuken herjet hver vinter og krevet sin bitre tribut. Arsaken er åpenbart at nordmennene var de som var best skikket til å klare sig, og hårdføre og dyktige nok til å få noget utbytte. Og det var ikke bare kjøbmenn og hvalfangere som her tok tunge løft. Også misjonærene tok sin tårn ikke bare på det åndelige, men også på det timelige område. Som foregangs-

menn i erhvervslivet nevnes særlig misjonærene Mühlenphort, Glahn, Sverdrup og Cappelen.

Den første prost på Grønland var helgelenderen Jørgen Sverdrup som virket derborte i 24 år. Han karakteriseres som den betydeligste nordmann efter Hans Egede.

Som mange vil vite var danskernes store polarforsker Knud Rasmussen på mødrene side av norsk ett, idet hans oldefar var kjøbmenn Hans Mossin Fleischer, født i Bergen og død i Umának ved Diskobukta i sitt 81. år. Han bodde uavbrutt i 63 år på Grønland, det lengste tidsrum man vet om at en europeer som ikke er født i landet, har levet der. Kjøbmenn Fleischer beskrives som en svær kar med kjempekrefter.

Foruten å være et æresminne over norsk innsats ved koloniseringen av Vest-Grønland er Ostermanns bok også noget mere, nemlig et betydelig kildekrift for fremtidig norsk slektshistorie.

19 Nov. 1940.

Nordmenn på Grønland.

Av advokat Per Rygh.

H. Ostermann: Nordmenn paa Grønland 1721—1814. Bind I—II (I—XX + 1078 s.). Gyldendal Norsk Forlag 1940.

Den danske prest H. Ostermann, som i en lang årrekke (1901—21) var prest på Grønland, har ved siden av sin embedsgjerning hatt sterke historiske interesser og drevet utstrakte historiske studier i arkivene i Grønland, Norge og Danmark. Han har i Norsk Slektshistorisk Tidskrift levert en rekke bidrag av megen interesse og betydning for norsk slektshistorie, ikke bare vedrørende Grønland, men også bl. a. lister med opplysninger om nordmenn, ordinerte til prester i København 1728—1814 og norske examinati juris («norske» jurister) fra Københavns universitet 1736—1814. Dessuten har han skrevet en interessant biografi av den norske Grønlands-prest Jørgen Sverdrup (1732—1810), utgitt flere bind av Knud Rasmussens etterlatte optegnelser m. m.

Grønlands nykolonisasjon fra 1721 av utgikk som bekjent fra Norge med Hans Egede og blev de første år drevet av et privat norsk selskap, som imidlertid ikke maktet foretagendet økonomisk og derfor måtte gi op nokså snart. Handelsmonopolet var derefter bortsatt først til en dansk privatmann Jacob Severin (1734—49), så til et dansk selskap (1750—75) og overgikk sluttelig fra 1776 til statsinstitusjonen «Den kongelige grønlandske Handel», som fremdeles har dette monopol.

Misjonsvirksomheten på Grønland lededes hele tiden til 1814 av det såkalte «Missionskollegium» i København, hvor der også var et «Grønlandsk Seminarium» til utdanning av misjonærer.

Grønland var som bekjent norsk til 1814. Både dette og den ting at Grønlands klima-, natur- og næringsforhold hadde langt mere tilfelles med Norges enn med Danmarks tilsvarende forhold bevirket at det i unionstiden inntil 1814 i første linje blev nordmenn som søkte op til Grønland, både i misjonens og handelens tjeneste, skjønt begge disse som nevnt lededes fra København. Grønlands historie i denne periode blir derfor naturlig for en vesentlig del historien om de nordmenn som virket der i dette tidsrum.

Dette er ting som på en måte naturligvis har været almindelig kjent, men hvor stor og betydningsfull denne norske innsats på Grønland var i perioden 1721—1814, har neppe mange hatt nogen virkelig forståelse av, bl. a. fordi det er et felt som det faller almindelige historikere meget vanskelig å ta op til bearbeidelse. Ikke alene er en hel del av arkivmaterialet på Grønland, men til en riktig vurdering kreves også et kjennskap til Grønlands natur og forhold som en almindelig historiker ikke kan ha.

Disse forutsetninger har imidler-

tid sogneprest Ostermann, åpenbart i forbindelse med en brennende interesse for Grønland og dets historie og den myreflid i forskningen etter detaljer som særlig trenges i et biografisk verk. Derfor har han fremfor nogen annen hatt forutsetningene for å skjenke oss det storverk han nylig har utgitt: «Nordmenn paa Grønland 1721—1814», som bringer den norske innsats i Grønlands kolonisasjon frem i fullt lys.

Verket begynner med som innledning å gi en kort oversikt over Grønlands kolonisasjonshistorie 1721—1814 og de enkelte koloniers anleggshistorie og gir så utførlige individuelle biografier av alle nordmenn som overhodet vites å ha virket på Grønland nogen del av tidsrummet 1721—1814, være sig i misjonen, handelen eller skibsfarten. Som Tillæg I kommer så en rekke biografier av «Norsk-Danske» (danskfødte personer som har fått tilknytning til Norge) og som Tillæg II Biografier af Islændinger paa Grønland i samme tidsrum. Tilslutt meget gode registre over personnavn og stedsnavn.

Det er et storverk sogneprest Ostermann her har gitt oss. Det er resultatet av 25 års arbeide, opplyses det, og man tør trygt si utrettelig ivrig arbeide, når man ser den imponerende kildefortegnelse, og av de enkelte biografiers utallige detaljer kan slutte hvilket arbeide med utrykt materiale som ligger bak. Enhver som har syslet litt med sådanne arkivundersøkelser, vil jo vite hvordan en enkelt opplysning i en enkelt biografi kan ha kostet mangfoldige timers eftersporingsarbeide; dertil kommer så alt det uundgåelige forgyves arbeide med spor som tilslutt viser sig å løpe ut i sandet.

Men har forfatterens arbeide været stort, så er også resultatet blitt stort. Med sin næsten utrolige rikdom på detaljer gir dette verk et så levende bilde av Grønland i det 18.

århundre og særlig europeernes liv deroppe i denne tid, som man ikke kan ønske mere fyldig eller levende. Det var livsvilkår så hårde at vi nutidsmennesker neppe overhodet virkelig kan sette oss inn i dem; selv det samtidige liv i de mest avsides finnmarske fiskevær — den nærmeste parallell — må ha været en idyll i sammenligning med det. Disse livsvilkår var like hårde både for misjonen og handelens folk, og de materielle fordeler ved stillingene deroppe var mildest talt beskjedne. Det var da også mange, selv av dem fra Nord-Norge — hvis helbred ikke maktet mere enn den reglementerte minimumstid og som så begjærte sig «repatrierede». Så var det forutsetningen at de skulde få en stilling i Norge eller Danmark, misjonærene et prestegjeld, handelens folk en stilling i post- eller tolletaten. Men ofte varte det årevis før de fikk det; så var det i mellomtiden å sulte sig — og oftest familien — gjennom i København i mellomtiden. Slitet, strabadsene og savnene deroppe var såvist ingen vei til rikdom, selv om man ikke skal ta de hjemvendte sollicitanters skildringer av utståtte møisommeligheter og nuværende nød altfor bokstavelig; man var den gang vant til å smøre tykt på i sådant.

Men tross alt synes det ikke å ha været vanskelig å få stillingene besatt med brukbare folk. Mange, særlig av misjonærene, synes å være dratt ut i følelsen av et virkelig kall; andre blev drevet av eventyrlyst og atter andre for derved å forberede en karriere i hjemlandet. Selvfølgelig kom der sorte får iblandt og selvfølgelig blev der gjort mange blunder. Den dårlige forbindelse med København, hvori både misjonærene og handelens overledelse var, gjorde ytterligere administrasjonen byråkratisk og tungvint. For misjonen kom hertil dessuten altfor små økonomiske ressurser. Monopolsystemet, som vel forresten dengang var en nødvendighet deroppe, bød jo også både ledelse og betjening farlige fristelser til misbruk.

Men tross alle disse drawbacks får man av Ostermanns skildringer et levende inntrykk av at der i dette 18. århundre av disse handelens og misjonens folk gjennomgående blev gjort et stort og godt, ofte utakknemlig arbeide, ofte med stor personlig opofrelse. Det har været en verdifull kulturinnsats, som vi skal være stolte og glade over, at nordmenn har hatt en så fremtredende andel i, selv om den ikke senere er kommet Norge til gode, og vi skylder den danske forsker stor takk for at han i dette verk har trukket denne halvglemte norske kulturinnsats frem i lyset; den er et ærefullt blad i Norges historie.

Et verk av denne art kan dessverre ikke påregne så stort salg at dets utgivelse kan bære sig økonomisk. Da verket i 1938 forelå ferdig i manuskript, påtok derfor de to utgivere, professor Oluf Kolsrud og professor Adolf Hoel, sig å sørge for at det kunde bli trykt i Norge og skaffet de fornødne bidrag bl. a. fra Nansenfondet og Videnskapsakademiet i Oslo. Forfatteren opplyser også at professor Kolsrud har bistått med trykningen og ordnet hele det store billedstoff. Når vi har kunnet få verket, har derfor sikkert de to norske utgivere en stor andel heri og fortjener en tilsvarende andel av

gen interesse og betydning for Grønland, men også bl. a. lister med opplysninger om nordmenn, ordinerte til prester i København 1728—1814 og norske examinati juris («norske» jurister) fra Københavns universitet 1736—1814. Dessuten har han skrevet en interessant biografi av den norske Grønlands-prest Jørgen Sverdrup (1732—1810), utgitt flere bind av Knud Rasmussens efterlatte optegnelser m. m.

Grønlands nykolonisasjon fra 1721 av utgikk som bekjent fra Norge med Hans Egede og blev de første år drevet av et privat norsk selskap, som imidlertid ikke maktet foretagendet økonomisk og derfor måtte gi op nokså snart. Handelsmonopolet var derefter bortsatt først til en dansk privatmann Jacob Severin (1734—49), så til et dansk selskap (1750—75) og overgikk sluttelig fra 1776 til statsinstitusjonen «Den kongelige grønlandske Handel», som fremdeles har dette monopol.

Misjonsvirksomheten på Grønland lededes hele tiden til 1814 av det såkalte «Missionskollegium» i København, hvor der også var et «Grønlandsk Seminarium» til utdanning av misjonærer.

Grønland var som bekjent norsk til 1814. Både dette og den ting at Grønlands klima-, natur- og næringsforhold hadde langt mere tilfelles med Norges enn med Danmarks tilsvarende forhold bevirket at det i unionstiden inntil 1814 i første linje blev nordmenn som søkte op til Grønland, både i misjonens og handelens tjeneste, skjønt begge disse som nevnt lededes fra København. Grønlands historie i denne periode blir derfor naturlig for en vesentlig del historien om de nordmenn som virket der i dette tidsrum.

Dette er ting som på en måte naturligvis har været almindelig kjent, men hvor stor og betydningsfull denne norske innsats på Grønland var i perioden 1721—1814, har neppe mange hatt nogen virkelig forståelse av, bl. a. fordi det er et felt som det faller almindelige historikere meget vanskelig å ta op til bearbeidelse. Ikke alene er en hel del av arkivmaterialet på Grønland, men til en riktig vurdering kreves også et kjennskap til Grønlands natur og forhold som en almindelig historiker ikke kan ha.

Disse forutsetninger har imidler-

lands kolonisasjonshistorie og gir så utførlige individuelle biografier av alle nordmenn som overhodet vites å ha virket på Grønland nogen del av tidsrummet 1721—1814, være sig i misjonen, handelen eller skibsfarten. Som Tillæg I kommer så en rekke biografier av «Norsk-Danske» (danskfødte personer som har fått tilknytning til Norge) og som Tillæg II Biografier af Islændinger paa Grønland i samme tidsrum. Tilslutt meget gode registre over personnavn og stedsnavn.

Det er et storverk sogneprest Ostermann her har gitt oss. Det er resultatet av 25 års arbeide, opplyses det, og man tør trygt si utrettelig ivrig arbeide, når man ser den imponerende kildefortegnelse, og av de enkelte biografiers utallige detaljer kan slutte hvilket arbeide med utrykt materiale som ligger bak. Enhver som har syslet litt med sådanne arkivundersøkelser, vil jo vite hvordan en enkelt opplysning i en enkelt biografi kan ha kostet mangfoldige timers eftersporingsarbeide; dertil kommer så alt det uundgåelige for-gjeves arbeide med spor som tilslutt viser sig å løpe ut i sandet.

Men har forfatterens arbeide været stort, så er også resultatet blitt stort. Med sin næsten utrolige rikdom på detaljer gir dette verk et så levende bilde av Grønland i det 18.

fra Nord-Norge — hvis helbred ikke maktet mere enn den reglementerte minimumstid og som så begjærte sig «repatrierede». Så var det forutsetningen at de skulde få en stilling i Norge eller Danmark, misjonærene et prestegjeld, handelens folk en stilling i post- eller toletaten. Men ofte varte det årevis før de fikk det; så var det i mellomtiden å sulte sig — og oftest familien — gjennom i København i mellomtiden. Slitet, strabadsene og savnene deroppe var såvist ingen vei til rikdom, selv om man ikke skal ta de hjemvendte sollicitanters skildringer av utståtte majsommeligheter og nuværende nød altfor bokstavelig; man var den gang vant til å smøre tykt på i sådant.

Men tross alt synes det ikke å ha været vanskelig å få stillingene besatt med brukbare folk. Mange, særlig av misjonærene, synes å være dratt ut i følelsen av et virkelig kall; andre blev drevet av eventyrlyst og atter andre for derved å forberede en karriere i hjemlandet. Selvfølgelig kom der sorte får iblandt og selvfølgelig blev der gjort mange blundere. Den dårlige forbindelse med København, hvori både misjonærene og handelens overledere var, gjorde ytterligere administrasjonen byråkratisk og tungvint. For misjonen kom hertil dessuten altfor små økonomiske ressurser. Monopolsystemet, som vel forresten dengang var en nødvendighet deroppe, bød jo også både ledelse og betjening farlige fristelser til misbruk.

Men tross alle disse drawbacks får man av Ostermanns skildringer et levende inntrykk av at der i dette 18. århundre av disse handelens og misjonens folk gjennomgående blev gjort et stort og godt, ofte utakknemlig arbeide, ofte med stor personlig opofrelse. Det har været en verdifull kulturinnsats, som vi skal være stolte og glade over, at nordmenn har hatt en så fremtredende andel i, selv om den ikke senere er kommet Norge til gode, og vi skylder den danske forsker stor takk for at han i dette verk har trukket denne halvglemte norske kulturinnsats frem i lyset; den er et ærefullt blad i Norges historie.

Et verk av denne art kan dessverre ikke påregne så stort salg at dets utgivelse kan bære sig økonomisk. Da verket i 1938 forelå ferdig i manuskript, påtok derfor de to utgivere, professor Oluf Kolsrud og professor Adolf Hoel, sig å sørge for at det kunde bli trykt i Norge og skaffet de fornødne bidrag bl. a. fra Nansenfondet og Videnskapsakademiet i Oslo. Forfatteren opplyser også at professor Kolsrud har bistått med trykningen og ordnet hele det store billedstoff. Når vi har kunnet få verket, har derfor sikkert de to norske utgivere en stor andel heri og fortjener en tilsvarende andel av takken.

Forresten burde dette verk — for såvidt prisen tillater det — kunne bli noget av en «best-seller», noget i genre med biskop Berggravs bok om Nord-Norge forleden år. De forhold, den skildrer, er så eendommelige, og forfatterens skildringer så levende, isprengt med et utall av anekdotiske detaljer, at den vil leses med glede og interesse av tusener også utenfor historikernes og de spesielt Grønlandsinteressertes krets.

Bygdø, november 1940.

Per Rygh.

Nationen nr. 268
16 Nov. 1940

Et nasjonalt storverk

Sogneprest Ostermanns bok: „Nordmænd på Grønland 1721-1814“. — Anmeldt av dr. GUSTAV SMEDAL

Grønland er som kjent opdaget av nordmenn og to ganger kolonisert av nordmenn. Den første kolonisasjon utgikk fra en sterk personlighet, Eirik Raude, og omfattet den sydlige delen av Vest-Grønland, landet mellom Kapp Farvel og 65 gr. n. br. Den varte fra 980-årene og frem til omkring år 1500. Da døde kolonistene ut. Årsaken kjenner man ikke sikkert.

Man kan imidlertid gå ut fra at den strenge isolering som fulgte, da forbindelsen med Norge etterhånden ophørte, bidrog til at de bukket under. Da det skjedde, hadde nordmennene hatt sine hjem på Grønland i et halvt årtusen. Det var nordmennene på Grønland som fant Amerika. Det hele er et eventyr, som ikke overstrå-

les av noe av det som skjer idag, og som burde fylle vårt folk med stolthet, og gi det reisning.

I 1721 blev det for annen gang tatt et norsk initiativ til en kolonisering av Grønland. Også denne gang kom initiativet fra en enkelt mann, en særpreget og merkelig personlighet, Hans Egede. Det var fremdeles Grønlands vestkyst som var målet for koloniseringen. Dette er den lettest tilgjengelige og den verdifulleste del av landet. Koloniseringens karakter var imidlertid nu en annen enn i middelalderen. De gamle nordmenn kom som landnåmsmenn. De ønsket å leve sitt liv for sig selv uavhengig av eskimoene. Hans Egedes plan gikk i en annen retning. Han ønsket nettopp kontakt med den innfødte befolkning, som han

feilaktig gikk ut fra stammet fra nordmennene. Han vilde bringe kristendommen til denne befolkning, og samtidig drive handel med den.

Hans Egede begynte sitt virke på Grønland i 1721, støttet av et handelskompani han selv hadde fått dannet i Bergen. Det arbeide han utførte, danner grunnlaget for den administrasjon over Grønland som fremdeles består, og som har varet i over 200 år. Denne administrasjons historie faller i to klart avgrensede tidsrum. Først har vi perioden fra 1721 til Kielfreden 14. januar 1814. Da tilhørte Grønland ubestridt Norge. Den annen periode omfatter tiden etter denne fred.

Kielfreden danner altså et skille. Som alle vet, lyktes det den

danske forhandler i Kiel ved et knep eller kup å få de norske biland, hvoriblandt Grønland, overført fra Norge til Danmark. Her er imidlertid det å merke at fredstraktaten i Kiel blev sluttet mellom Danmark og Sverige. Den bandt ikke Norge. Norge har heller ikke senere anerkjent traktaten.

Fra et norsk synspunkt er Danmark etter Kielfreden å betrakte som en urettmessig besidder av Grønland. Norges berettigede krav på å få landet tilbake består fremdeles. Norge har i denne sak dessuten en europeisk misjon å fylle. Det er nemlig det eneste land som kan redde Grønland for Europa. Under dansk styre vil Grønland før eller senere gli over til Amerika.

Tenker vi på Grønland i tiden 1721 til 1814, er det alltid billedet av Hans Egede som står klart for vår bevissthet. Vi glemmer de mange andre nordmenn som i disse 94 år utførte et stort arbeide i vår nordlige koloni, dels i misjonens, dels i handelens og civilfor-

valtningens tjeneste. Vi glemmer dem, ikke bare fordi et geni som Hans Egede uvilkårlig skyver andre til side, men også fordi vi hittil har måttet undvære en samlet fremstilling av norsk innsats på Grønland i dette tidsrum.

Først nu er en slik fremstilling kommet. Den som gir oss den, og som derved gjør levende for oss et avsnitt av Norges historie, er en dansk forsker, sogneprest H. Ostermann. Mange vil spørre: Hvorfor ikke en norsk forsker? Et spesielt forhold gir den nødvendige forklaring. Vest-Grønland, sættet for to norske kolonisasjoner, er et lukket land for nordmenn. Ingen vilde kunne skrive den annen kolonisasjons historie uten å ha et inngående kjennskap til forholdene på Vest-Grønland, og uten å ha hatt adgang til å bruke det rike materiale som finnes i arkivene der borte. Slik som stillingen dessverre er, må vi bare være glad for at en dansk forsker nu skjenker oss et stort verk om «Nordmænd paa Grønland 1721—1814».

Ostermann har hatt betydelige forutsetninger for å løse på en fremragende måte den oppgave han har stilt sig. Han sier om sig selv: «Ved mine undersøgelser vedrørende Grønlands kolonisationshistorie, som jeg har beskjeftiget mig med lige siden min studentertid, blev jeg snart opmærksom paa, hvilken betydelig indsats der helt fra begyndelsen af og unionstiden ud var gjort her af Norske, og det blev mig efterhaanden en ligefrem trang at søge dette klarlagt, saa meget mere som det vistnok ikke var almindelig bekendt.» De kunnskaper som var nødvendig for å kunne klarlegge den norske andel i kolonisasjonsarbeidet, erhvervet Ostermann først og fremst under et tyve års opphold i Vest-Grønland, hvor han virket som prest (1901—21). Han gikk da gjennom arkivene i landet. Etter sin ansettelse i Danmark i 1921 fortsatte han sine arkivundersøkelser både i Danmark og Norge.

Resultatet av alle disse års arbeide er det verk som nu er kommet ut. Det er et monumentalt

verk, helt imponerende. To store folianter på tilsammen omkring 1100 sider. Den vekt de to tykke bøker har, er som et symbol på tyngden av den norske innsats på Grønland i tidsrummet 1721—1814.

Verket er bygget op på denne måten: I et innledningskapitel, som efter mitt skjønn ikke er så helt vellykket fordi det i noen grad mangler historisk perspektiv, blir det gjort en rekke almindelige bemerkninger om den annen kolonisasjon. Derefter følger en meget instruktiv redegjørelse for de enkelte «etablissementer» på vestkysten med fortegnelse over de personer som har været ansatt der. Også dette avsnitt er kort. De to første avsnitt optar i det hele ikke mer enn 83 sider. Resten av det store verket inneholder biografier over de nordmenn som i kortere eller lengre tid var ansatt på Vest-Grønland i foreningstiden. Det er et overrådig rikt materiale Ostermann her trekker frem. Når vi leser om de mange norske livskjebner på Grønland, og tenker

på at en stor del, kanskje størstedelen av disse nordmenn var representanter for slekter som fremdeles lever i Norge, føler vi hele tiden den intime forbindelsen mellom Grønlands og Norges historie.

En grunn for mange nordmenn til å velge sitt virke på Grønland, var det at Grønland var norsk land. Ostermann skriver: Utvivlsomt har bevidstheden om at det gamle Grønland havde hørt til de norske kronlande og at landet fremdeles var en dependents af Norge, for adskillige af Nordmændene som for Hans Egede været medvirkende aarsag til, at de tog tjeneste paa Grønland.» Hans Egede selv var en utpreget riksbgger. Men ikke bare han, også gode nordmenn som fulgte efter ham, eide den riksvilje som vår generasjon i Norge dessverre har manglet i en forferdende grad.

I foreningstiden var det selvsagt ikke bare nordmenn som virket på Grønland. Unionens hovedstad var København, og det varte ikke lenge før ledelsen av de grønlandske affærer blev overført fra Ber-

gen til denne by. På den måten kom dansker hurtig inn i administrasjonen på Grønland, og Ostermann nevner at de «blev flere og flere og var tilsidst i flertal.» Samtidig fremhever Ostermann at «landets overordnede embedsmænd, inspektørerne (fra 1782), var alle på én nær Nordmænd.» Det understreker at Grønland i unionstiden blev betraktet som norsk land.

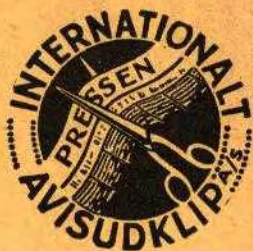
Sogneprest Ostermann fortjener en varm takk fra Norge. Det er også all grunn til å takke professor Oluf Kolsrud og professor Adolf Hoel, som har forestått utgivelsen, og dessuten de norske institusjoner og privatfolk som ved pengebidrag har gjort det mulig å få dette verk utgitt på norsk forlag.

Ingen nasjon i verden er mer avhengig av ishavsområdene enn den norske. Allikevel har det i en lang årrekke været overmåte tungt og vanskelig å tale våre ishavsinteressers sak. Disse interesser er blitt forsømt i samme utstrekning som vårt forsvar. På

den måten går det ikke lenger. Så langt vi makter, må vi nu søke å reparere de forsømmelser som er gjort.

Jeg vil slutte med å peke på en annen litterær oppgave som nu bør tas op til løsning, og det snarest. La oss få en samlet fremstilling av norsk virksomhet på Øst-Grønland og i øst-grønlandske farvann fra slutten av 1880-årene og frem til idag. Det foreligger allerede et betydelig materiale, men det må siktes, bearbeides og suppleres. Hvis Adolf Hoel og Oluf Kolsrud vil påta sig arbeidet, vet vi at det vil bli lagt i de beste hender. Det vil også bli et stort verk, et motstykke til Ostermanns. Det vil handle om Øst-Grønland og nutiden, mens Ostermanns handler om Vest-Grønland og fortiden. Tilsammen vil de to verk gi et utsyn over norsk virke i et land som vi er knyttet til med de sterkeste bånd.

Gustav Smedal.

ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

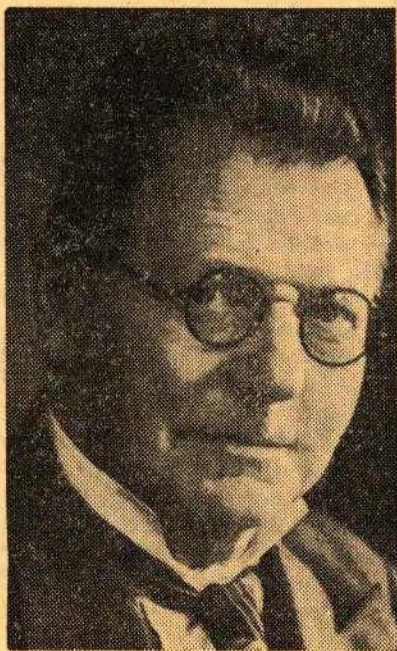
Kristeligt Dagblad

skriver den 15 NOV. 1940

Dansk Præst skriver stort Grønlandsværk

Biografier af alle Nordmænd paa Grønland fra Hans Egedes Tid indtil Unionstidens Ophør 1814

EN DANSK PRÆST har skrevet et imponerende Værk, som vil faa blivende Betydning i Litteraturen om Grønland. Forfatteren er Sognepræst *Hother Ostermann* i Greve ved Køge, og Bogen indeholder over 130 Biografier af Nordmænd, der har levet og virket paa Grønland fra 1721, da Hans Egede som den første gik i Land deroppe, og indtil

Pastor Ostermann

Unionstiden ophørte i 1814.

Danmark ejer ikke noget tilsvarende Værk om vore egne Landsmænd paa Grønland, hvorved denne Biografi-Samling, som i disse Dage udkommer hos norsk Gyldendal og bliver paa over 1000 Sider i to Bind, er saa meget mere bemærkelsesværdig.

Forfatteren, Pastor Ostermann, har selv været Præst paa Grønland i tyve Aar, indtil han i 1921 vendte hjem til Danmark og blev Sognepræst i Greve. Han har haft sin Gerning baade i Kolonien Jakobshavn, Godthaab og Egedesminde og har efter sin Hjemkomst bevaret Forbindelsen med Grønland saavel gennem litterært som foreningsmæssigt Arbejde.

Arbejdet med Stoffet i en Menneskealder

At det er en Dansker, der har skrevet det foreliggende Værk, er ikke saa mærkeligt, som det maaske lyder, da næppe nogen Nordmand kan forudsættes at have de samme Betingelser som Pastor Ostermann, der har virket som Præst i Grønland saa mange Aar.

— Jeg har arbejdet med Stoffet i snart en Menneskealder, udtaler Pastor Ostermann til os under en Samtale. Lige siden

— Ja, der er omtalt en Række betydelige Mennesker og flere ganske ejendommelige Skæbner i Bogen. Jeg kan saaledes nævne Hans Egede og hans to Sønner: Poul Egede, der senere blev Præst ved Vartov i København og fik Biske-Rang, samt Niels Egede, der blev paa Grønland indtil et Aar før sin Død og virkede deroppe som Købmand og Kolonibestyrer. Desuden er der den kendte Præst Jørgen Sverdrup, om hvem jeg skrev en Biografi i 1932.

— Der eksisterer virkelig ikke noget tilsvarende Værk om Danske paa Grønland?

— Nej, overhovedet ikke, svarer Pastor Ostermann. Alene af økonomiske Grunde vil det være vanskeligt at faa udgivet herhjemme, thi i Norge har det kun ladet sig gennemføre ved forskellig offentlig Støtte. Stoffet har jeg imidlertid liggende, og en tilsvarende dansk Bog kunde for saa vidt have foreligget paa samme Tid som den norske. Vilde man iøvrigt føre Biografierne helt op til vore Dage, maatte et dansk Værk blive mindst dobbelt saa stort som det norske.

olf.

første gik i Land deroppe, og indtil

Pastor Ostermann

Unionstiden ophørte i 1814.

Danmark ejer ikke noget tilsvarende Værk om vore egne Landsmænd paa Grønland, hvorved denne Biografi-Samling, som i disse Dage udkommer hos norsk Gyldendal og bliver paa over 1000 Sider i to Bind, er saa meget mere bemærkelsesværdig.

Forfatteren, Pastor Ostermann, har selv været Præst paa Grønland i tyve Aar, indtil han i 1921 vendte hjem til Danmark og blev Sognepræst i Greve. Han har haft sin Gerning baade i Kolonien Jakobshavn, Godthaab og Egedesminde og har efter sin Hjemkomst bevaret Forbindelsen med Grønland saavel gennem litterært som foreningsmæssigt Arbejde.

Arbejdet med Stoffet i en Menneskealder

At det er en Dansker, der har skrevet det foreliggende Værk, er ikke saa mærkeligt, som det maaske lyder, da næppe nogen Nordmand kan forudsættes at have de samme Betingelser som Pastor Ostermann, der har virket som Præst i Grønland saa mange Aar.

— Jeg har arbejdet med Stoffet i snart en Menneskealder, ndtaler Pastor Ostermann til os under en Samtale. Lige siden jeg for 40 Aar siden kom til Grønland som Præst, har jeg beskæftiget mig med biografiske Studier, og en stor Del af Arbejdet er bygget paa Arkivalier, der kun findes i Grønland, nemlig paa Landsarkiverne i Godthaab og Godhavn. Sene- re har jeg suppleret Stoffet gennem Arkiv-Studier i Norge og ved Samtaler med Efterkommere af de Paagældende. Det er ialt blevet til Hundrede og nogle og tredive Biografier, hvoraf de vigtigste er ret udførlige, medens andre er blevet ret kortfattede, fordi Kilderne var yderst sparsomme.

Flest Nordmænd paa Grønland

— Der har altsaa de første Aar virket temmelig mange Nordmænd paa Grønland i det paagældende Tidsafsnit?

— Straks efter Hans Egedes Ankomst var der flest norskfødte deroppe, svarer Præsten. Det hang ganske naturligt sammen med, at Skibene gennem den første halve Snes Aar udgik fra Bergen, men da Handelskompagniet allerede i 1730 flytede til København, kom der betydelig flere Danske til Grønland.

Bemærkelsesværdigt er det dog, at der kun fandtes 1 Dansker blandt de 10—12 Grønlands-Inspektører, som udøvede den højeste verdslige Myndighed deroppe i Tiden mellem 1782 og 1814. Men dengang skelnede man jo ikke mellem dansk- og norsk-fødte, føjer Pastor Ostermann til — man hørte under Unionen og var lige-stillet.

— Findes der mange kendte Navne i Værket?

og Kolonibestyrer. Desuden er der den kendte Præst Jørgen Sverdrup, om hvem jeg skrev en Biografi i 1932.

— Der eksisterer virkelig ikke noget tilsvarende Værk om Danske paa Grønland?

— Nej, overhovedet ikke, svarer Pastor Ostermann. Alene af økonomiske Grunde vil det være vanskeligt at faa udgivet herhjemme, thi i Norge har det kun ladet sig gennemføre ved forskellig offentlig Støtte. Stoffet har jeg imidlertid liggende, og en tilsvarende dansk Bog kunde for saa vidt have foreligget paa samme Tid som den norske. Vilde man iøvrigt føre Biografierne helt op til vore Dage, maatte et dansk Værk blive mindst dobbelt saa stort som det norske.

olf.